

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ט' (תשפ"ה)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

◆ ויהי ◆

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבואר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

טז | השפעת הצדיקים
בגשמויות ורוחניות
מילהא הדת'א - מילך יקרון

יב | גדולים צדיקים במיתקן
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יא | קירוב הגאולה
על ידי התשובה
אוצר פניני החסידות

העלונים: פניני אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • מכתלי בית הדין • מגדנות

זאת זכרון | המזכר את חמרינו נפשו משתוקקת לבורא ה
שם משמואל | על ידי הרגשת קדשת השבת ומתיקותה מתפשט האדם
מחמרינו
ארח לחיים | עדיף להתדבק במקור התענוגים
שם משמואל | שבירת הלב טובה יותר מכל התענוגות
דברי שלום | שומר הבריית מתגדל בקדשה מיום ליום
מגן אברהם | על ידי היראה והקנעה אמתית זוכים לשמירת הבריית
קדשת לוי | תפלה שירות ותשבחות בהקנעה גורמים תענוג לבורא ותברך וישפע
לכל העולמות
שם משמואל | הטעם שנקראת התפלה קשת
אמרי פנחס | פאשר מתחברים כאחד זוכים שהתפללות מתקבלות
ספר השיחות | קבלת מצות ואהבת לרעה כמור קדם התפלה כדי לגרם לקב"ה
נחת רוח על אהדות בניו
שלום דוד | יעקב הוכיח ליוסף שהבכור במקומו הוא הבכור העקרי
אמרי בנימין | הולך בפסלות נדון על שם סופו
ויזבר משה | חשיבות אפרים ומנשה פראובן ושמעון
בנין דוד | דוד הימניתי של יעקב אבינו מאנה להיות על ראש מנשה
ויאמר שאול | מעלת שמיעת מוסר הצדיקים
בנין דוד | פרנסת תלמידי חכמים בדרך נס
חוט של חסד | העוסק בתורה מעבירים מעליו על מלכות
ילקוט הגרשני | העשיר הטרוד בעשרו אינו זוכה למנוחת הנפש
יוסף אברהם | סימן לקבלת התפלה
קרנן מנחה | הנענים ראו שהמצריים עתידים ללקות במפת פנים
בית נפתלי | רמז אכילת דגים לצמאון התורה
תורת יחיאל | חביבות הדגים מפאת תקונם
עיני העדה | הבוצע על לחם משנה בשבת לא יחסר לחמו לעולם
בן איש חי | המכבד את השבת מליצים עליו זכות בשמים
אמרי יוסף | תכלין השבת
זכרון שמעון | השגת דבקות בהשם ותברך על ידי מאכלי השבת
מעשי צדיקים
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה

ישועות משה | על ידי קדשת השבת והתלהבות באהבת הבורא דוחים את כל
הדברים הנחותים
מחשף הלכן | אריכות הגלות הוא מחמת העונות, ועל ידי התשובה נגאל
מיך
באר יעקב | כל יחיד ויחיד מישראל מסגל לקרב את הגאולה העתידה
בן ביתי | יעקב אבינו חי ברוחניות בתוככי כל המצרים
לקוטי שיחות | כיצד יתכן ששנותיו המבחרות של יעקב אבינו היו דוקא בארץ
מצרים הטמאה
בית אהרן | בתפלה צריך להתנגע בעבודה בלא הרגשת טעם ותענוג, ואחרי
שיזוהו משמים למעט טעם שוב יתנגע ובהדרגה ימצא טעם
בת עין | על ידי שמאמין האדם שגם בחסרון לחמו כלול חסד ממתיק הדינים
בשורשם
קדשת יום טוב | שמירת העינים בשתי בחינות, א, שמירה מרע, ב, בעת עשיית
מעשים טובים יהיה בעיניו כאלו אין אחרים רואים
זאת זכרון | האוהב הנאמן מוכן אפילו להיות בגיהנם עבור אהבת ה'
שם משמואל | מאמר המגיד ממעורר יש זע"א
ברפת דוד | עקר האמונה בהשגחה פרטית היא פאשר למראית עין ההנהגה היא
הפך הסדר הרגיל
מחזה אברהם | יזכרכם ביום ההוא - שלא דאגו את דאגת המחר
מי השיחות | אלו היה האדם מצפה ומתפלל היה נענה מיך
דברי ישראל | פאשר מודה ומשבח להש"י ואינו מתרעם נושע ומתפרנס
בנקל
נעם אלימלך | המוסיף לעצמו תמיד גדרים וסגים הוא במדרגת בן
פרי צדיק | אף שהנפשות מתקטנות נקדת הלב נטהרת בכל דור יותר
ישמח ישראל | אף שנדמה לאדם שאינו מרגיש כל התעוררות ידע שפנימיות
ומעמקי לבו ונפשו מלאים תשוקה
שמועת יצחק | רב המחלוקות הם על ידי טעות
אמרי אמת | הפאמין בהשגחה פרטית אינו מקפיד על חברו אף אם עולל לו
עולה
משנה למלך | משיח יגיע ללא צער
דברי אמת | הכל צריך להיות במתינות וישוב הדעת
דרשות חתם סופר | החמירות מסתינה לאדם את השגת אמתת האלקות

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת ויחי

יעקב אבינו לא מת

ישועות משה

רבי משה יהושע מוויז'ניץ זיע"א על ידי קדשת השבת והתלהבות באהבת הבורא דוחים את כל הדברים הנחותים

יעקב אבינו לא מת (תענית ה:). 'יעקב' רומז לשבת קדש, על דרך הפתוב 'והאכלתיך נחלת יעקב אביך' (ישעיה נח יד) על ידי שהאדם יתרום בקדשת השבת, ממילא 'לא מת', ידחה מעצמו את כל הדברים הנחותים שהם בבחינת מת.

כי על ידי שיתעלה באהבת ה', הוא ידחה את כל האהבות והתאוות הנרות, שכלם יפסקו ויתבטלו ממנו, כמו אור השמש שכל שאר האורות בטלים לעמתו, וכלא יחשבו פנגדו.

ואכן, כאשר האדם זוכה לחוש טעם בשבת קדש ולשאב את כל חיותו מקדשת השבת, אז כל חיו נראים באפן אחר ונעלה למאד, כל תאוות היצר בטלות ומבטלות ממנו, יען אין לו זמן לכף, ער האט נישט קיין נערווין צו דעם [אין לו עצבים לכף], מה שאין פן אם אינו מרגיש חיות בשבת קדש, אז הוא עגף. ומעדיף צו אפ-שלאפן א גאנצע פרייטיג צו נאכטס [לישן את כל הליל שבת קדש].

מי שהוא בבחינת 'מת' אינו יכול לחוש טעם בשבת קדש

ולאידך גיסא יש לפרש עוד, 'יעקב אבינו לא מת', 'יעקב' רומז לשבת קדש כנ"ל, זה שהוא בבחינת 'מת' - לא יוכל לחוש טעם בנעם קדשת שבת.

אמנם יתכן כי השנה בשבת הוא דבר טוב ונעים, אף על גדה לא יוכל להרגיש בטעם קדשת שבת, שהרי השנה היא אחד מששים למיתה (כרכות נו:), והתפוז להתעלות ולהתענג בקדשת השבת עליו לבטל ממנו בחינה זו של מיתה, אדרבה, הוא צריך להתעורר בחיות וברענונות להתרום בקדשתה. מידארף לעפן אין שבת [צריכים לחיות בשבת], ישמחו במלכותך שומרי שבת.

מי שיש לו תענוגים רוחניים, השנה בשבת היא אצלו דבר פעוט ערו

וכבר נשאלתי פעם, הרי איתא בילקוט ש'שנה בשבת תענוג'. ותשובתי היתה, משל למה הדבר דומה, לסוחר עם הון עצום ומסחרים גדולים, הרי אם יבוא אליו מאן דהוא ויציע לו עיסקא עם רוח

פעוט, הרי ידחהו מיד, ולא ישמע אליו כלל, כי חבל לו על זמנו היקר לבטלו בדברים פעוטים כאלו, אבל לסוחר קטן אולי זה שנה וטוב.

וכן הוא לענין השנה בשבת, הן אמת שנהו תענוג, יא יא, ווער ס'האט נישט קיין בעסער'ס איז דאס אויף גוט, אבער שפעטער וועט ער זעהן אז ער איז אינגאנצן אויס געשפילט! [כן פן, למי שאין לו דברים יותר טובים גם זה טוב, אולם לאחר מכן הוא יבכח שהוא הפסיד לגמרי].

כי כשיש לו לאדם תענוגים אחרים, תענוגים ורחניים של דבקות הבורא ברוף הוא, כסופים ונגעוועים להשם יתברך, תענוגים משירות ותשבחות קל חי, שהם תענוגים נצחיים, הרי ברור שיעזוב את התענוג הראשון תמורת אלו התענוגים, שהרי תענוג השנה בטל ומבטל הוא לעמתם, כדוגמת אור הנר לעמת אור השמש, ככה כל תאוות העולם הזה בטלות נגד התאוה והפסיפה לשבת קדש.

הבאור ב'שנה בשבת תענוג'

ועל פי זה אפשר לומר, ד'שנה' הוא מלשון 'שנוי', אמנם השנה בשבת היא תענוג, אף צריכים לשנותו ולהחליפו בתענוג אחר, - שינ"ה עם הכולל גימטריא שמח"ה אח"ד, זהו התענוג הנרצה בשבת קדש לשמח עם האחד יחיד ומיוחד ברוף הוא.

וישנם אנשים שמהפכים את הפרוש האמתי ואומרים שלישן בשבת זהו תענוג, והאם אכן הולך יחד - שנה מיט תענוג און שמחה?! והלא רק על ידי דבקות ה' אפשר לזכות לשמחה אמיתית ולאהבת ה' - אהבה מיט שמחה גרעניצט זיך איינס מיטן צווייטן [אהבה ושמחה פרוכות אחת עם השנייה].

באור 'לא איברי לילה אלא לשינתא'

ובדרך זו פרשתי מאמר הגמרא בערובין (סו:): 'לא איברי לילה אלא לשינתא', גם אמרו שם 'לא איברי לילה אלא לגירסא', ויש לישב הסתייה ביניהם, דשינ"ה עם הכולל בגימטריא שמח"ה אח"ד, וזהו שאמרו שלא איברי לילה אלא ללמוד מתוך שמחה באחד יחיד ומיוחד, ולא לבוא אל הלמוד כמתוך כפייה - א טובה צו טוהן.

התלהבות יקוד אש שלהבת ליל שבת אצל בעל האמרי חיים זיע"א

זכורני את אבי הקדוש בעוד כחו במתניו, ער האט געקאכט ווי א קעסל און ער האט נישט געקענט שלאפן [הוא בער כמו דוד אש ולא היה יכול לישן], וייל ס'האט איהם געשניטן די הויט [בשרו נעשה חדודין חדודין]. הוא לא היה יכול לשקט - ס'האט געברענט א פייער, מ'האט איהם נישט געקענט אפ קילן, מ'האט איהם נישט געקענט אפ שטעלן [הוא בער כאש, לא יכלו לנתקו ממנה, לא היו יכולים לעצור אותו], אפלו בזמנים קשים, בעתות מלחמה וכדומה, הרי בהגיע השבת - שכח מהכל.

הוא היה רגיל לומר ה'ייתי מאשר אם השעון היה נעצר מללכת פדי שנוכל להשאר בקדשת שבת, וגם אחרי שזקני הקדוש סים את עריכת השלחן, היה אאמו"ר נשאר עוד לישב עם יהודים בשירות ותשבחות לקל חי, אפלו שהשעה היתה כבר שלש או ארבע לפנות בקר.

וכן אחר כך פשהלף לביתו, לא נגע לו אחור הזמן, כי בשבת קדש לא היה אצלו משג של שעון, קדשת השבת בערה בקרבו פלהבת אש, ולא נתנה לו מנוח, עד שהוציא את רגשותיו הטהורים על ידי שירות ותשבחות לקל חי:

קרוב הגאלה על ידי התשובה

מחטף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

אריכות הגלות הוא מחמת העונות, ועל ידי התשובה נגאל מי"ד

חכלילי עינים מייז ולבן שנים מחלב (מט טז). הפנוה בזה, דבא להוכיח את ישראל, דמי מאריך הגלות, הם עונותיהם, שאינם רוצים לשוב בתשובה, שהיה להם לדעת דסבת אריכות הגלות הם העונות, דמאחר שהם בצער הגלות בין הגוים, זה רודה וזה מרדה וזה עושה בעברת זרון, היה להם להתבונן ולא יסיפו לחטא, כדי שישבו ה' מחרון אפו ויגאלם מיד.

אבל בעונותינו הרבים מאחר שהם בצרת הגלות ואפלו הכי מחזיקים ברשעם, בזה מוסיפים חרון אף לפניו יתברך ומאריך הגלות, שאם עשו תשובה בלב נשבר, מיד היו נגאלים בלי שום עפכה, כמו שכתוב (מלאכי ג ז) 'שובו אלי ואשובה אליכם', דהינו דכשתשובו אלי מיד גם אני אשובה אליכם בלי שום עפכה.

באור הפסוק על פי הנ"ל

וזהו שאמר חכילי עינים מינו, דהינו אפלו אתם רואים שהקדוש ברוך הוא מלא דין עליכם עד שעניו אדמים בחרון אף עליכם, מכל מקום אם תשובו בלב נשבר ותלבנו עצמכם ותתפללו לפניו ותבקשו ממנו מחילה וסליחה, מיד העינים שלו יתברך שהיו אדמים כיון מצד הדין, מיד יחזרו זכים ולבנים יותר מן החלב מצד החסד והרחמים, שיתמלא עליכם רחמים ויגאל אתכם מיד.

וזהו שאמר ולבו שנים מחלב, דהינו לבון וטהרת לבבכם ופיכם, זה גורם שעניו יתברך יחזרו זכים יותר מחלב, ויתמלא עליכם חסד ורחמים:

באר יעקב

רבי יעקב ישכר בער מנדבורנא זיע"א

כל יחיד ויחיד מישראל מסגל לקרב את הגאולה העתידה

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (מט א). יש לדיק, דמאחר שקרא יעקב לכל בניו, אם פן בודאי שנאספו כלם אליו ועמדו לנכח אביהם יעקב, ואם פן מה היה צריך לומר להם 'האספו', אחר שכבר עמדו כלם אצלו.

ובמדרש (ב"ר צח ב) דרשו 'האספו' מלשון השתרו, והביאו ראיה מן המקרא שאספה היא לשון טהרה, וצריך בבאור מה נתפנן יעקב אבינו בזה.

והנראה בהקדם באור דברי תו"ל המובאים ברש"י: בקש יעקב לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכנינה, והתחיל אומר דברים אחרים.

באור הענין נראה על פי מה שאמרו ו'ל בסנהדרין (צח) על הכתוב 'אני ה'

בעתה אחישנה - זכו אחישנה לא זכו בעתה'.

והנה באשר יעקב אבינו בקש לגלות את הקץ, בודאי נתפנן לגלות את הקץ באפן של 'בעתה', פי לזה יש זמן קצוב הידוע לידועים, אף הקץ של 'אחישנה' לא היה יכול יעקב אבינו לגלות, כי אין לזה זמן ידוע, שהרי זה תלוי בידי בני אדם שאם יזכו במעשיהם הרי הם ראויים תכף להגאל.

והנה אם יעקב אבינו בקש לגלות את זמן הקץ באפן של 'בעתה', זאת אומרת שיעקב אבינו יצא מתוך הנחה שכלל ישראל שבטי י-ה הם בגדר של 'לא זכו', אשר לפיכך לא יגאלו חס ושלום באפן של 'אחישנה'.

אמנם הקדוש ברוך הוא לא הני ניחא ליה בהנחה זו של יעקב אבינו, כי הוא יתברך שמו ימינו פשוטה לקבל שבים, ונותן לכל אחד מישראל את הפח לשוב בתשובה שלמה, ועל ידי התשובה השלמה יזכו ישראל לגאולה שלמה.

ומכיון שראה יעקב שנסתלקה ממנו שכנינה, הבין שרצון הבורא הוא שבני ישראל ישובו בתשובה שלמה ויהיו ראויים לגאולה באפן של 'אחישנה', לפיכך התחיל אומר דברים אחרים, וכה אמר להם 'האספו' - השתרו, כלומר טהרו לבבכם בתשובה שלמה, ותזכו לגאולה.

זה מסור הוא בנדין של כל בן אדם מישראל, שהרי אמרו תו"ל: בשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לו ולכל העולם (יומא פ"ג), ואם בן באשר יחיד מישראל ישוב בתשובה שלמה, הריהו מזכה בזה לכל הפלל שיהיו ראויים להגאל.

באור הפסוק 'איש אשר כבדתו ברך אתם'

ובזה נראה לבאר מאמר הפתוב להלן בהמשך הפרשה 'כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם

אביהם ויברך אותם איש אשר כבדתו ברך אתם' (פסוק כח).

לכאורה יש לדיק על אריכות וכפל הלשון, שהיה הכתוב יכול לומר ויברך אותם איש כבדתו, או איש אשר כבדתו ברך אתם.

אמנם נראה, דיעקב אבינו ברך אותם שכל אחד מהם בפני עצמו יזכה לשוב בתשובה שלמה באפן שהוא יהיה הגורם לגאולה השלמה. וזהו שאמר 'איש אשר כבדתו', שברך לכל איש שהוא יהיה ראוי לקרב את הגאולה השלמה, ואף ש'ברך אותם' כלם יחדיו, מכל מקום היתה הברכה לכל אחד בפני עצמו.

קרוב הגאולה השלמה צריך להיות משרה קדושה של כל איש מישראל, ומלבד התפקיד הפרטי המטל עלינו ללמד וללמד ולשמר ולעשות ולקיים, צריך גם להשתדל לפעל את הגאולה השלמה.

כי כן אמרו רבותינו ו'ל (ירושלמי יומא פ"א ה"א) שכל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו כאלו נחרב בימיו, ולפיכך מטל על כל יחיד ויחיד לפעל את הגאולה השלמה ובנין בית מקדשנו. ולא ידך גיסא, בשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לו ולכל העולם'.

ומכיון שפן, הרי באשר יחיד מישראל שב בתשובה שלמה הרי הוא מזכה לכל הפלל, ועל ידי זה יכולים בני ישראל לזכות לגאולה באפן של 'אחישנה', ומצות תשובה היא מצות עשה דאורייתא, והיא מצוה נצחית השייכת לכל אחד, שהרי כלם מבקשים בשמונה עשרה 'השיבנו אבינו לתורתך וכו'', כי בין אנשים גדולים ובין אנשים פשוטים, יש להם מקום לבקש שיזכו לתשובה, ובכח התשובה יזכו ישראל לגאולה:

פרשת ויחי

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה (מז כח)

בן ביתי

רבי אליעזר צבי מקומארנא זיע"א יעקב אבינו חי ברוחניות בתוככי כל המצרים

זה הפסוק הקדוש אמר דרשני על דרך מוסר, כלומר בא ללמדנו, ויחי יעקב שהוא כולל שרש של כל ישראל, וזהו

כשהיה חי בארץ מצרים שהוא מצר ודחקות פרנסה, וכן הוא הדין לכל שאר עננים שעוברים על בני אדם הגשמיים בעת הגלות.

אף על פי כן היה יעקב חי שבע עשרה שנה, שעולה טו"ב, שהיה בכל המצר בטובה, ונהיה חי בחיות רוחניות פנודה למשכיל דקדשה.

ולא עוד אף על פי ששאר השנים היו

מעט ורעים, כמו שאמר ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי וגו' (מז ט), אף על פי כן באלו שבע עשרה טו"ב שנים היה מעלה כל שאר השנים הקודמים.

לזה אחר טו"ב שנים אלו אמר הכתוב ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה שפלו שוין לטובה:

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א
כיצד יתכן ששנותיו המבחרות של
יעקב אבינו היו דוקא בארץ מצרים
הטמאה

כבוד קדשת מורי חמי אדמו"ר ספר:
בהיות הצמח צדק ילד ולמד את
הכתוב ויחי יעקב בארץ מצרים שבע
עשרה שנה, תגם לו מורו – על פי
פרוש בעל הטורים – שאת י"ז שנותיו
המבחרות חי יעקב במצרים.

כשכא הפיטה מהחדר שאל את זקנו
אדמו"ר הזקן: הייטכן שיעקב
אבינו, בחיר האבות, יהיו מבחר שנות
חיו י"ז שנה שגר בארץ מצרים ערות
הארץ?

על ידי התורה התקרב לבוא גם בתוככי
טמאת מצרים

ויענהו אדמו"ר הזקן: כתיב ואת יהודה
שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו
גשנה, ואיתא במדרש – מובא ברש"י –
אמר רבי נחמיה להתקין לו בית תלמוד,
שתהא שם תורה ושיהיו השבטים הוגים
בתורה. להורות לפניו – גשנה, בשלומדים
תורה מתקרבם להשם יתברך, ולכן היתה
בחינת ויחי גם במצרים. עד כאן.

הוראה מעשית בעבודת ה'

ההוראה הכללית בעבודת ה' בספור
הנ"ל: אף על פי שיעקב
אבינו, בבואו לארץ מצרים זכה לשמחה
וענג גדול מזה שיוסף ובניו ביתו מתנהגים
גם שם בדרך הישר – עם כל זה תמה
הצמח צדק איך יתכן לומר ששנים אלו
שנמצא בהמצרים והגבולים דארץ מצרים
תהינה 'מבחר' שנותיו, והינו משום –
שתכלית הפנה בירידת הנשמה היא,
שהאדם על ידי עבודתו מלכתחלה לא
יהיה במצרים וגבולים, יכרח בחפזון תכף
מארץ מצרים.

לאיך גיסא: באם כבר נמצא במצרים
וגבול ואינו יכול לברוח משם
– עבודתו היא – ששם יהיה 'מבחר'
שנותיו.

סדר העבודה וההוראה איך להגיע לזה

וסדר העבודה וההוראה איך להגיע לזה
מבארים במענות אדמו"ר הזקן:
בפשטות המענה שלו, היא הוראה לאלו
שעבודתם היא בסדר הישר – עשה
האלקים את האדם ישר, דאף אלו שמצד
גזרה העליונה ושליחותם בעלמא דין
נמצאים הם במצרים וגבולים דעולם הזה,
אפלו באם זהו במקומות כאלו שבעולם
הזה גופא הם בבחינת 'ערות הארץ' –
עליהם לדעת שעבודתם היא (לא רק למנע

הירידה, חס ושלום, אלא גם) לעשות דירה לו
יתברך בתחתונים, המשכת העצמות הכלתי
בעל גבול, גם בהמצאם בתוככי המצרים
והגבולים של 'ערות הארץ'.

והעצה היעוצה לזה היא: התורה, שעל
ידי למוד התורה, שהיא גלוי
חכמתו ורצונו יתברך שלמעלה מהגבלות
ושנויים, נתן הפח להתעלות מעל למצרים
וגבולים; ולא זו בלבד ש'מצרים' לא
תגבילו ותורידו חס ושלום, אלא אדרבה
לזכות לבחינת ויחי ('געלעבט' – חיים אמתיים)
בארץ מצרים.

הדרך למי שנפל ופגם

אולם כל זה הוא ההולכי ישר, שעל ידי
עבודתם בלמוד התורה אינם נתונים
מעיקרא תחת שליטת המצרים וגבולים
דארץ מצרים.

אבל אלו שחטאו ופגמו ועברו את הדרך,
רחמנא לצלן, שלכאורה כבר נפלו
תחת השליטה של המצרים וגבולים דארץ
מצרים, איך אפשר להם להגיע לבחינת
ויחי גו'?

באה ההוראה בתשובת אדמו"ר הזקן בדרך
רמז [ראה ליקוטי שיחות חלק י על
מנת 163 – הובא באוצר פניני החסידות
ויחי תשפ"ד]: אין להתנאש חס ושלום, כי
על ידי עבודת התשובה, שהיא הגיעה
והעבודה במקום החשף גופא, הרי לא זו
בלבד שעל ידי זה הוא יוצא ממקום החשף,
אלא שהוא עוד פועל על ידי זה להיות
יתרון האור מן החשף, באפן הכי נעלה.

ומכיון שאמתיות העלוי ביתרון האור
נמשך מן החשף עצמו, אולי יטעה
ההולך ישר לומר אלף ואעבוד עבודתי שם.
לכן רמז אדמו"ר הזקן עליו זה, ולא אמרו
בפרוש, שזה בא להורות שאין זו הדרך
הישרה שיכור לו האדם; ואדרבה 'האומר
אחטא ואשוב' – אין מספיקין בידו לעשות
תשובה, שהוא נופל גם ממדרגתו הקודמת.

מעלת קרוב רחוקים

ואם יטען הטוען: למה יגרע חלקו –
שלא יוכל להגיע ליתרון אור הנמשך
מן החשף באפן נעלה – משום שהוא
הולך בעבודתו בדרך הישר?

גם התשובה לטענה זו מרמזת במענות
אדמו"ר הזקן: כמו שיעקב מצד דרגתו
בעצמו לא היה שוף גלוי דיתרון האור מן
החשף עצמו, ובכל זאת על ידי ההתעסקות
שלו שיהיו השבטים הוגים בתורה הגיע
גם ההא לבחינת ויחי יעקב בתכלית העלוי
– יתרון האור מן החשף עצמו;

על דרך זה בעבודת כל אחד ואחד: על
ידי ההתעסקות עם אלו הרחוקים

עדין מה' ותורתו, לקרבם ולעשותם בעלי
תשובה, הנה על ידי שפועל בהזולת העלוי
דתשובה, יש לו חלק ביתרון האור של
חברו. ועל ידי כל זה מקרבים ביאת
המשיח ד'אתא לאתבא צדיקא בתיובתא'
(ראה זוהר ח"ג קנג:) (חלק י עמ' 165 ואילך):

יששכר חמר גרם רבין ביו המשפתיים (מט)
(י)

בית אהרן

רבי אהרן משקלין זיע"א

בתחלה צריך להתבצע בעבודה בלא
הרגשת טעם ותענוג, ואחרי שזוכהו
משמים למעט טעם שוב יתבצע ובהדרגה
ימצא טעם

'יששכר' חמר גרם רבין וגו' וירא מנחה
כי טוב וגו' ויט שכמו לסבל
וגו'. האי קרא לאו רישיה סיפיה ולא
סיפיה רישיה.

ונוכל לומר, כי כף הוא הדרך בעבודת
השם יתברך, מתחלה צריך להיות
כשור לעל וכחמור למשאוי, וזהו חמ"ר
גרם רבין בו, אף שאינו מרגיש שום חיות
ותענוג בעבודת השם יתברך, ואם הדבר
הוא באמת, אז מראין לו מן השמים האור
והחיות שיכול להשיג לפי שרשו בקדושה,
אף שהוא שאול אצלו רק לפי שעה, וזהו
וירא מנחה כי טוב, ושוב אחר כף להטות
שכמו לסבל וללף בהדרגה, ולטעם על
ידי עבודתו מאותו האור והחיות שהראו
לו מתחלה כפי מדרגתו בזמנו ובמקומו:

מאשר שמנה לחמו והוא יתו מצדני מלך
(מט כ)

בת עין

רבי אברהם דב מאברייטש זיע"א

על ידי שמאמין האדם שגם בחסרון
לחמו כלול חסד ממתיק הדינים
בשורשם

התורה הקדושה מורה לנו דרך האף
להמתיק הדינים בשורשם בכדי
להמשיך שפע וברכה ממלך מלכו של
עולם לעולמות התחתונים. דהנה העקר
הוא להאמין באמונה שלמה שכל מה
דעביר רחמנא לטב עביר (ברכות ס), ולכך
לבוא עולם ברוך הוא על הרעה בשמחה
ובטוב לכב ממש כשם שמכרף על הטובה
(ברכות פ"ט מ"ה).

ואפילו חס ושלום כשהאדם הוא מחסר
ממשאלות לבו, אף על פי כן יהיה אשורו
והתלותו של אדם לבוא עולם ברוך הוא

• לשונות של אור •

עקר האמונה בהשגחה פרטית היא כאשר למראית עין ההנהגה היא הפך הסדר הרגיל

עקרו הוא התחזקות אמונה כשרואה שהנהגת עולם הפך דעת האנושי ישפיל ויבין שהכל בצדק ומשפט והשגחה פרטית, וזהו 'שכל את ידיו', גם כשרואה שבחינת 'ידיים', שרומז להנהגת העולמות הוא בהפוך משכל האנושי, על זה 'שכל את ידיו' ותרגם אונקלוס 'אחפימנון לידוהי', להמשיך הדעת והחכמה והשכל שהכל בהשגחה פרטית:

מחזה אברהם

רבי אברהם דוד מבוטשטאטש זיע"א 'ויברכם ביום ההוא' - שלא ידאגו את דאגת המחר

ויברכם ביום ההוא לאמור. שמעתי בזה מהרב החסיד המפרסם בש"ט מו"ה רבי משה יודא ליב ע"ה מ"כ בק"ק סאסוב יצ"ו, שהכונה שיהיו מברכים בבחינת אל תדאג דאגת מחר, ורק לאמר ולהרהר על התקון דבר יום ביומו ולא חוץ לזמנו:

מי השילוח

רבי מרדכי יוסף מאיז'ביצה זיע"א אלו היה האדם מצפה ומתפלל היה נענה מיד

השם ית' בטובו מנהיג כל דבר, אך שהאדם מחזיר פניו ואינו רוצה לזפות ולהתפלל, ובעת שהאדם יתפלל תפלה שלמה, אז תקף יענה, ויראה כי הש"ת הוא הרעה (ר"ה ויאמר האלקים):

דברי ישראל

רבי ישראל ממודוץ זיע"א 40 כאשר מודה ומשבח להש"י ואינו מתרעם נושע ומתפרנס בנקל

כשהוא נותן אמרי שפר ומודה ומשבח ואינו מתרעם - הוא נושע בפרנסה בניקל, כנודע מספרים הקדושים כשאומר כל דעביד רחמנא לטב נעשה באמת טוב (ר"ה אילה שלוחה):

גדרים וסיגים

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א המוסיף לעצמו תמיד גדרים וסיגים הוא במדרגת בן

להיות נקרא 'בן למקום', צריך לעשות לעצמו גדרים וסיגים ולהוסיף בעבודה לפי שכלו הוד ממדרגה למדרגה, וזהו ויקרא

שבאם שיעשה איזה מצוה בין אנשים בפרהסיא, ידמה אצלו בעיניו כאלו אין איש אתו ועשה זאת רק בלתי לה' לבדו. ועל זה נאמר 'לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ובגלוי', וזה 'ה' בדר ינחנו ואין עמו אל נכר' (דברים לב יב), כלומר מחשבה זרה, וזהו שנאמר 'עין לא ראתה אלקים וולתך', כלומר שיהיה נדמה בעיניו כמו אין איש רואה אותו מאומה וולת אלקים יעשה למחכה לו, עד כאן דבריו.

הרמז בלשון הפסוק

והנה שני הפרושים הללו נרמזו בכרכתו של יוסף הצדיק שהיה בב' המדרגות האלו. וזהו שנאמר בן פרת יוסף בן פרת עלי עיו, הינו שהיה שולט בב' המדרגות על העינים, בנות צעדה עלי שור, ואם בן היו אנשים רואים. וגם שהיו בנות צעדה עליו, בכל זה היה שלם בב' המדרגות ועשה כל מעשיו בלתי לה' לבדו והיה שומר עיניו לבלתי יראה ברע, ואתי שפיר כפל הלשון 'בן פרת', והבן:

• לשונות של אור •

על חיינו המסורים בדרך ועל נשמותינו הפקדת לך, כמאמר הכתוב (תהלים קנ ו) 'כל הנשמה תהלל יה', ודרשו רז"ל (ב"ר י"ט) על כל נשימה ונשימה תהלל יה. ואף על פי שהוא מחסר ממשאלות לבו, אף על פי כן יאמין באמונה שלמה שקלול בזה חסד ה' באתפסיא, בכדי לברך על זה בשמחה ממש. ובהז האמונה והתהלה גורם שנמתקו הדינים בשרשם, שיהל מים, הוא החסד (וזהו ח"ב קעה), ממלך עולם מקור החסד, לבאי עולם, ויהיה כל השפעות טובות ומעדני מלך באתגליא על כל העולם.

רמז הפסוק על פי הנ"ל

וזהו מאשר שמנה לחמו'. מאשר הוא לשון תהלה (ראה ת"א בראשית ל יג). שמנה, הוא אותיות נשמה, גם לשון נשמה מורה על לשון שממה ושממון, הינו כשאדם הוא מהלל לבורא עולם ברוך הוא על הנשמה המסורה בידו, אף על פי שהוא שממה, לחמו - הינו שהוא מחסר לחם וממשאלות לבו, אזי, והוא יתו מעדני מלך - הינו יכול לתן ולהשפיע מעדני מלך וכל השפעות טובות לכל באי עולם, אמן בן יהי רצון:

בן פרת יוסף בן פרת עלי עיו בנות צעדה עלי שור (מט טב)

קדשת יום טוב

רבי חנניה יום טוב ליפא מסיגעט זיע"א

שמירת העינים בשתי בחינות. א. שמירה מרע, ב. בעת עשית מעשים טובים יהיה בעיניו כאלו אין אחרים רואים

בן פרת יוסף בן פרת עלי עיו. ודקדקו המפורשים על כפל הלשון 'בן פרת'. והנראה לבאר, כי בשביל זה נאמר שני פעמים, לרמז מעלת יוסף הצדיק עליו השלום אשר שלט על עינים בשני מדרגות. בהקדם בפרוש הפסוק 'עין לא ראתה אלקים וולתך יעשה למחכה לו' (ישעיה סד א).

דהנה כבר נאמר שהעקר הוא הצריך שמירה יתרה על העינים שלא להפשל בהם, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום 'העבר עיני מראות שוא' (תהלים קט לו), על בן צריך לזה לסיעתא מן שמא להשליך על ה' יהבו ויקים מה שנאמר 'שויתי ה' לנגדי תמיד' (שם טו ח), אז יסיע לו הקדוש ברוך הוא להיות מושל על עיניו מלאות ברע.

וזהו שאמר 'עין לא ראתה אלקים וולתך', ירצה מי שאינו חושב לראות רק דבר הצריך לעבודת הבורא יתברך, זה יעשה למחכה לו' שלא יהיה צריך לראות רע.

ובספר הקדוש נעם מגדים פרש קצת באופן אחר, שהאדם צריך להזהר

אהבה

זאת זכרון

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א האהב הנאמן מוכן אפלו להיות בגיהנם עבור אהבת ה'

מי שאהב את הבורא ב"ה באמת, לא לשום שטר וכי', באמת אינו ויחש גם אם היה מצטרף להיות בגיהנם בשביל אהבת הבורא ב"ה. וזה נקרא 'חסיד המתחסד עם קונו' (זה"ק ח"ב קיד): ולא למענו כלל (פרשת ויחי):

שם משמאל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א מאמר המגיד ממעזריטש זיע"א

שמעתי שאמר המגיד הקדוש הרבי ר' בער זצ"ל, שאפלו ח"ו אם היתה מזדמנת לפני עברה גדולה, לא היה נגרע מעבודתו דבר, כי איננו עובד עבור עצמו, רק להש"ת, ואחת היא לו אם יירש גו עזר או גיהנם, עבודת הש"ת אינה תלויה בזה (ויחי תרע"א):

בטחון

ברפת דוד

רבי דוד מטולנא זיע"א

לבנו – פרוש מי הוא לבנו, ליוסף – שמוסיף תמיד כנ"ל:

לב

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א
אף שהנפשות מתקטנות נקדת הלב
נטהרת בכל דור יותר
ושמעתי בשם הרב הקדוש מפרשיסקא
וצ"ל, שאף שהנפשות מתקטנים
בכל דור, מפל מקום הנקדה שבלב נטהר
בכל דור ודור יותר (ויחי אות א):

ישמה ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א
אף שנדמה לאדם שאינו מרגיש כל
התעוררות ידע שפנימיות ומעמקי לבו
ונפשו מלאים תשוקה

ומזה יקח כל אחד מישראל מוסר לנפשו
ואל יאמר נואש חלילה, שאפלו אם
ידמה לו חלילה שאיננו מרגיש כלום ואיננו
מתעורר לתשובה, אולם פנימיות ומעמקי
לבו ונפשו חושק וכוסף תמיד למקום
מחצבתה ונתפעל בהתשובה. ולכן מחיב כל
אחד ואחד מישראל לעשות כל אשר בכחו
לעבודת השי"ת, ולחזק את עצמו בכל
מיני התחזקות לכל להתיאש את עצמו
(פרשת שמות עהפ"ס מה הרעותה):

מחלקת

שמועת יצחק

רבי יצחק מנורקא זיע"א
רב המחלוקת הם על ידי טעות
וכן הוא על פי רב, שהמחלוקות הם על
פי טעות, שחושב שההוא דבר עליו
או עשה לו (עהפ"ס ואתם חשבתם):

אמרי אמת

רבי יהודה לייב אייגר מלובלין זיע"א
המאמין בהשגחה פרטית אינו מקפיד
על חברו אף אם עולל לו עולה

מפסוק זה ואתם חשבתם עלי רעה, אלקים
חשבה לטובה – מזה נלמד איד
שנצרך בכל דבר הבא לפני אדם אשר
למראה עיניו ישפט שהיה לו איזה צער
מגרים חברו בדבור או במעשה, להעמיק
בתוך הענין שאין שום דבר בעולם נעשה
בלי השגחה פרטיות מן השמים, וחברו הוא
רק בשליח לזה:

משיח

משינה למלך

רבי אלעזר מרישא זיע"א
משיח יגיע ללא צער
כמה פעמים שמעתי מכ"ק אמו"ר מצאנו
זלה"ה, ששמע מרבו הקדוש, שבוערת
השי"ת יבא משיח צדקנו פתאום מבלי שום
צער מקדם ח"ו, והחנוני יעמד על פנקסו והמוזג
יעמד על מזגו והקול נשמע שמשיח בא וכו'.

אך הגלות וצדקת הצדיקים המתיק
חבלי המשיח
קבלה בידינו מהצדיקים הקדושים אשר
לפנינו ו"ל, שצדקת הצדיקים וגדל
עבודתם במסירות נפש והרבה שמתו על
קדשת שמו ית' ארץ אל תבסי דמם, וארץ
הגלות וקשוי השעבוד במסים וארנוניות
וכדומה, נמתק הכל, כאשר שמעתי אומרים
בשם הצדיקים (עהפ"ס ויקרא יעקב):

מתניות

דברי אמת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א
הכל צריך להיות במתניות ושוב הדעת
והנה [אם] רוצה לעשות גמילת חסדים
גדול מיכלתו אינו יכול להתקיים
בזה, וכן אם [הוא] בכעס גדול על הרשעים
גם פן א"א להתקיים, וגם התמדה בתורה
יותר מדאי א"א להתקיים, וכן כל שאר
המדות (וכן גם בשכל יש מעוט, פי מה
שכא בכחלה בלא הדרגה וישוב הדעת אינו
בהשכל בראוי) (פרשת ויחי):

קדשה

דרשות חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א
החמריות מסתירה לאדם את השגת
אמתת האלקות
חמריות האדם גורמת לו להבדיל בינו
לבין אלקיו שלא יכול להשיג
אמתת תכליתו (דרוש לשוככים תקנ"ד):

זאת זפרון

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א
המזכר את חמריותו נפשו משתוקקת
לבוא
האדם המקדש עצמו ומתקן מדותיו ומזכר
חמרו, נתגבר בו נפשו, ויש לו
תשוקה לשרש נפשו לתבואה ב"ה, דוק
ותשכח (עהפ"ס בן פורת):

שם משואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א
על ידי הרגשת קדשת השבת ומתיקותה
מתפשט האדם מחמריותו
אי אפשר שיהפשט האדם מעוה"ז ומחמריותו
רק על ידי קדשת שבת שהאדם מרגיש
בעצמו מתיקות מהקדשה (ויחי תרע"א):

ארח לחיים

רבי אברהם חיים מזלוטשוב זיע"א
עדיף להתדבק במקור התענוגים
יש לאדם לחשוב, למה לי להדבק בתענוגי
הגשמי בשביל שיש בו חיות השם
יתברך, יותר טוב להדבק בו יתברך תענוג
התענוגים (עהפ"ס יששכר חומר גרם):

שוככים

שם משואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א
שבירת הלב טובה יותר מכל התעניות
והנה קרבו מי השוככים, מי התקוה על
פגם הברית, ישים האדם הדברים אל
לבו וטובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר
ממאה מלקיות כבש"ס ברכות. וגם על דרך
רמז, שוככים הוא מלשון שבירה, הינו להיות
לבו נשבר בקרבו, מלשון כי שוככים יהיה
עגל שמרו', וזה יותר טוב מכל תעניות ימי
השוככים. והוא רחום וכפר עון (ויחי תרע"ב):

שמירת הברית

דברי שלום

רבי שלום מקוידניוב זיע"א
שומר הברית מתגדל בקדשה מיום
ליום
מי שהוא בבחינת יוסף ששומר בריתו,
הוא מתגדל ומתרבה ומתעלה בקדשה
מיום ליום, אבל כשפוגם ברית, הוא ככלי
נקוב חס ושלום, שכל מה ששופכין לתוכו
יוצא דרך הנקב (ד"ה בן פורת):

מגן אברהם

רבי אברהם מטריסק זיע"א
על ידי היראה והכנעה אמתית זוכים
לשמירת הברית
וזהו יסוד חזק לשמירת הברית, כשהאדם
משפיל ומכניע מלא קומתו לפניו יתברך
ומקבל עליו יראת אלהות באמת, בזה ממשיך

• עמוד התפלה •

ביתור, ודפח"ח (חיי שרה תרע"ב):

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

כאשר מתחברים כאחד זוכים שהתפלות מתקבלות

הקבצו ושמעו בני יעקב האספו ואגידה לכם וגו' (מט ב). דאיתא בגמרא (תגובה ג) עשה אונן כאפרנסת, ויש להבין איך יעשה אונן כאפרנסת. והוא על דרך מה שאומרים בשם רבי נחמן זצ"ל (מהורדונקא), מה שאין יכולין לפעל בתפלה מהשם יתברך, מפני שאנו רחוקים מהשם יתברך, שנתרחקנו על ידי העברות. ועצה לזה, להתחבר עם כל ישראל כאחד ויצטרפו יד איש אחד ליד חברו ויד ליד וכו' עד שתגיע לכסא הכבוד, וזה גם כן עשה אונן כאפרנסת - להתחבר כל האנשים יחדו, ותהיה און גדולה מאד ותוכל לשמע הרבה. וזה הקבצו, להתחבר יחד, ושמעו האספו וגו'.

ספר השיחות

רבי יוסף יצחק מליובאביטש זיע"א

קבלת מצות ואהבת לרעך כמוך קדם התפלה כדי לגרם לקב"ה נחת רוח על אחדות בניו

בעת סעודת הבר מצוה של אדמו"ר רבי יוסף יצחק מליובאביטש זיע"א שאל את אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע מדוע אומרים הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך לפני התפלה דוקא. והשיב לו: עקר התענוג של האב הוא בראותו שילדיו מתנהגים באופן של אחדות ואוהבים זה את זה, ומפנין שתפלה ענינה בקשת צרכיו, הן צרכים גשמיים והן צרכים רוחניים, לכן קבעו לקבל המצות עשה דאהבת ישראל קדם התפלה דוקא, כדי לעשות נחת רוח לאבינו שבשמים קדם הבקשות שבתפלה (ספר השיחות תש"ה):

ימלא את לבכי לדבר בפי דברים בטלים ונהנה מהם, הלא רגע אחד שדברתי מקדם לפני מלך גדול ונורא, ובפרט שעתיד עוד לדבר לפניו, והקדוש ברוך הוא מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו א).

ואז יכול להיות שתהא תפלתו רצויה לפניו ותברך למלאות משאלותיו לטובה. ומזאת התפלה מגיע להבורא ברוך הוא תענוג, הוא הגורם שפע בכל העולמות, פי הכל תלוי במעשה תחתונים, על ידי תפלתנו ושירות ותשבחות שלנו.

ונמצא מזה נכר גדל טובתו יתברך, שאף על פי שהוא מלך גדול, כמו שאמרנו למעלה, אף על פי כן יקר בעיניו מאד דבורנו, הן בעסק התורה הן בעסק התפלה. וכמו שיסוד הפיט (פיוט אשר אימתך, מוסף ליוה"כ פ) 'אשר אמץ תהלתך ואבית תהלה וכו' והיא תהלתך.

ומזה נכר גדל אהבתו בנו יתברך, וגם ראה עוד אהבתו שקראנו אחים, כנאמר 'למען אחי ורעי' (תהלים קכב ח). ונמצא בזה המדה הוא מושג אצלנו, ועל זה שיף מלת אמה, ובמה, יודוך אחיד, כמו שפירשנו:

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

הטעם שנקראת התפלה קשת

התפלה נקראת 'קשת' כמו שפרש רש"י (פרשת ויחי) 'בתרבי ובקשת' (מח) כ"ה היא חקמתו ותפלתו. ופרש כבוד קדשת אבי זצלה"ה, כי כמו הקשת כל כמה שהיא מתוחה ביתר לאחור היא מורה את החץ לפניו בכח גדול מאד עד שהחץ בוקע את האויר והולך למרחוק ביתור, כן היא התפלה, כל כמה שהלב נרגש ומתעטפת עליו נפשו ביתור עד שהלב קטן מהכיל ומתפרצת התפלה מתוך לבו כחץ משקט, אז תפלתו בוקעת ועולה למעלה למעלה

עליו שמירה מלמעלה להנצל ממקרים רעים ולהיות משומרי הברית באמת (ר"ה ויחי):

• עמוד התפלה •

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

תפלה שירות ותשבחות בהכנעה גורמים תענוג לבורא יתברך ושפע לכל העולמות

יהודה אתה יודוך אחיד ירך בערף איבך (מט ח). כל אדם צריך להתחזק בלבו אמונה זאת, שבוראי אין הקדוש ברוך הוא מאס חס ושלום בשום תפילת עמו ישראל, אף שהקדוש ברוך הוא נקרא 'הגדול הגבור והנורא' (ברכת אבות), 'רך דמיה תהלה' (עי' תהלים סה ב), אף על פי כן יקר בעיניו דבורים של עמו ישראל, אפילו ממי שהוא חס ושלום בדיוטא תחתונה, אף על פי כן מגיע מזה תענוג להבורא יתברך.

ואל יחשב אדם, אם כן גדול כל כך מדת טובו של הקדוש ברוך הוא, מה לי להתפלל בלב נשבר ונדכה, בלא זה גם כן הקדוש ברוך הוא מקבל התפלה.

אסור לאדם לחשב כך, כי ראוי לכל אדם שיחשב הדברים ההם קודם כל תפלה, דהינו כמה מלאכים יש לו, אשר כל מלאך הוא שלישי עולם, והם כנגד החודל בפני אפן אחד, והאופנים כנ"ל לפני חיה אחת, והחיות כנ"ל לפני פסא הכבוד, וכלם שואלים 'איה מקום כבודו'.

ואתה כן אדם ישמעו אונן מה שאתה מוציא מפיך, 'כלם אוהבים כו' וכלם עושים באימה וביראה רצון קוניהם' (ברכת יוצר אור), מעתה יחרד האיש וילפת בעמדו להתפלל לפני מלך גדול כזה, ומהראוי להודעו בכל אבריו.

וכן לאחר התפלה, יחשב בדעתו, איך

אוצרות גאוני הדורות

בדרך אפרת היא בית לחם (מח ה-ח)

שלום דוד

רבי דוד הכהן גדישא זצ"ל

יעקב הוכיח ליוסף שהכבוד במחשבה

הוא הכבוד העקרי

נראה לבאר את סמיכות דברי יעקב

בספור מיתת רחל וקבורתה, למה שאמר קדם "אפרים ומנשה פראובן ושמעון", בהקדים את דברי הוזה"ק (פרי ויחי דף רכג ע"א), שהשעם שזכתה לאה להקבר עם יעקב במערת המכפלה, הוא משום שלאה היתה יושבת בפרכת דרכים, ואנשים היו אומרים לה שני בניו לרבה ושתי בנות

ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרומה לי הם אפרים ומנשה פראובן ושמעון יהיו לי ומולדתך אשר הולדת אתריהם לך יהיו על שם אחיהם יקראו בנחלתם: ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך פעוד כברת ארץ לבא אפרתה ואקברה שם

וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה (מח יד)

בגין דוד

רבי דוד מייזלט זצ"ל

ידו הימנית של יעקב אבינו מאנה להיות על ראש מנשה

ויש לדקדק על כפל הלשון 'וישלח' ו'ישת'. ונראה לי על פי דברי קדשו של הרב הקדוש מהר"ם מרומינוב ז"ל לפרש הפסוק (בראשית כב ו) ו'ישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו', פי האבות הקדושים בכל מצוה היו אברהם רצים מעצמם לעשות רצון קונם, מה שאין פן עתה בעקדה שבאמת לא היה רצון השי"ת שישחט את יצחק לכן לא רצה היד לשחט, רק הוא חשב שמצוה הוא, לכן כתיב 'וישלח ידו ויקח את המאכלת לשחט את ידו לקח את המאכלת לשחט את בנו, עכדה"ק.

והנה באמת רצה יעקב אבינו ע"ה לשות ימינו על מנשה כי הוא הבכור, אבל פיון שהיה רצון הקב"ה שיתן ימינו על ראש אפרים, לכן לא רץ ימינו מעצמו על ראש מנשה והיה מקרח לשלח ידו בכפיה, אבל מיד התבונן פי בטח אין זה רצון השי"ת שישים ימינו על ראש מנשה דלכן לא רץ ידו, על פן שם ימינו על ראש אפרים.

וזה שאמר הכתוב ויקח יוסף וכו' ו'ישלח' ישראל את ימינו, דלא רץ ימינו מעצמו לעשות כרצון יוסף וכרצון ישראל לשום על ראש מנשה אלא היה מקרח לשלח את ידו בכפיה, על פן התבונן שאין הגם והוא הצעיר, כי ראה שפן רצון השי"ת.

הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם (מט ב)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאש זצ"ל

מעלת שמיעת מוסר הצדיקים

הקבצו ושמעו לדברי התורה והמצוות והמוסר של חכמיכם אתם בני יעקב קודשא בריך הוא, או 'יעקב' רמז השכינה, ושמעו אל ישראל אביכם הוא קודשא בריך הוא.

הם אשר נתן לי בזה שהראה שטר ארוסין ושטר פתה. ותמוה מה יועיל השטר לאם עתידים הרשעים לצאת ממנו.

ונראה לעניות דעתי, דהמפרשים הקשו אם יעקב דן את יוסף על שם סופו, היה לו לדרון לכל השבטים על שם סופם שעתידין לעשות עגל. ונראה דהנה אמרו חז"ל (ר"ה טו:) אין הקב"ה דן אלא באשר הוא שם, וכן אמרו (שם יז:) 'אני ה' קדם שיחטא, פרש האשר"י אפלו שהשם יתברך יודע עתידות ומביט לסוף דבר בקדמותו, אפלו הכי 'אני ה' מדת הרחמים, ואינו דן אלא באשר הוא שם.

והקשה הצלאנטי אמאי נדון סורר ומורה על שם סופו, ותרץ הנח לסורר ומורה שנולד מאסורי ביאה מיפת תאר, אבל לאדם אחר אינו דן על שם סופו. לפי זה אתי שפיר, אפלו שראה בשבטים שעתידין לעשות עגל, אפלו הכי לא דן רק באשר הוא שם, אבל באפרים ומנשה היה סובר שמאסורי ביאה נולדו, וראוי לדונם על סופם כבן סורר ומורה.

וזה שאמר ליוסף מי אלה, פרש רש"י מהיכן יצאו שאינן ראויים לברכה, אפשו נולדו מאסורי ביאה. ויאמר יוסף בני הם אשר נתן לי בזה, הראה שטר ארוסין ושטר פתה, להורות שהם זרע כשר ולא מאסורי ביאה, ואין בדין לדונם על שם סופם, ובקש יוסף רחמים על הדבר, ונחה עליו רוח הקדש ויאמר קחם נא אלי, הינו עכשו אני דן אותם ולא על סופם, לכה אברכם.

וידבר משה

רבי משה פולק זצ"ל

חשיבות אפרים ומנשה כראובן ושמעון

ונראה לי כי למד יעקב ממה שאמר לו הקב"ה (לעיל לה יא) 'גוי וקהל גוים', שאפרים ומנשה יפנסו במנן השבטים כראובן ושמעון, ואם אולי לא היו גדולים במעלה כל כך כראובן ושמעון, עם כל זה לא היו גופלים מהם, פי אלו היו גם הם מגדלים בנעוריהם בארץ ישראל ולא בארץ מצרים הטמאה, היו גדולים פמותם ואולי יותר מהם.

לכן כשהסתכל יעקב ברוח הקדש במעלת הבנים מנשה ואפרים אמר מי אלה שיפנסו במנן השבטים כראובן ושמעון אולי טעות היה בדי, על זה השיב יוסף הלא צריך שתדע אשר נתן לי אלהים בארץ טמאה הזאת, ואלו היו נולדים ומגדלים במקום ראובן ושמעון היו גדולים יותר ויותר.

ללכן, הבת הגדולה של לכן תנשא לכן הגדול של רבקה, והבת הקטנה של לכן תנשא לכן הקטן של רבקה. ולא היה שואלת אותם מה מעשיו של הגדול, והיו אומרים לה איש רע מעללים הוא, והיתה לאה בוכה ומתפללת שתנשא ליעקב. לכן זכתה לאה להקבר עם יעקב, אבל רחל שלא בכתה, לא זכתה להקבר עם יעקב.

והקשה רבי אהרן תאומים בספרו 'בגדי אהרן' (פר' וישב), מה הטענה על רחל שלא בכתה, הרי ידעה שהיא תנשא ליעקב, ועל מה היה לה לבכות? ותרץ, שאף שלמעשה עשו נולד ראשון, מפל מקום יעקב היה הטפה הראשונה ובמחשבה הוא היה הבכור, ומפיון שהעקר זה המחשבה, לכן רחל היתה צריכה להנשא לעשו, ומתוך שלא בכתה על כך, לא זכתה להקבר עם יעקב.

עוד יש להקדים את הגמ' בב"ב (קכג), שהבכורה של ראובן נתנה ליוסף, וזה פרוש אמירת יעקב "אפרים ומנשה כראובן ושמעון", שיוסף קבל שני חלקים בארץ, אחד לאפרים ואחד למנשה, כמו החלקים של שני השבטים ראובן ושמעון.

מעתה יובן, שיעקב אמר ליוסף שהוא נחשב לבכור, ולכן הוא צריך לטל שני חלקים בארץ, אחד לאפרים ואחד למנשה, והטעם לכה, מפני שבמחשבה יוסף היה צריך להיות הבכור, כי באשר נשא יעקב את לאה, הוא חשב שהיא רחל. ואם תאמר, מנין שהבכור במחשבה הוא העקר ולא הבכור במעשה, שהרי למעשה ראובן נולד ראשון, על זה הביא יעקב את הראיה מרחל, שלא נקברה עמו במערת המכפלה כי לא בכתה על כך שהיתה אמורה להנשא לעשו, כי מאחר שיעקב הוא הבכור במחשבה, היה להתפלל על כך. ומזה מוכח שהבכור במחשבה הוא העקר, ולא הבכור במעשה. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה. ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלהים בזה ויאמר קחם נא אלי ואברכם

(מח ט)

אמרי בנימין

רבי בנימין ב"ר מאיר הלוי זצ"ל

הנולד בפסלות נדון על שם סופו

פרש רש"י ראה שעתיד לצאת ממנו ירבעם ואחאב, ויאמר יוסף בני

רבי חנינא בן דוסא, שהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת, אמרו לו מנין אתה יודע, אמר להם אם שגורה תפלתה בפי יודע אני שהוא מקבל, ואם לאו וכו'. וזה אמרו: נפתלי אילה שלחה, כי נפתלי לשון תפלה, כמו שתרגם אונקלוס על פסוק (בראשית ל ח) 'נפתולי אלהים נפתלתי'. ורצה, דאם נפתלי דהינו דברי תפלתה, הם כאילה שלחה בזריוות בלי פשולן, מבטחני כי הם דברי שפר, ותפלתה מקבלת.

ויבאו עד גרן האטד אשר בעבר הירדן ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד ויעש לאביו אבל שבעת ימים. וירא יושב הארץ הפנעני את האבל בגרן האטד ויאמרו אבל כבוד זה למצרים על כן קרא שמה אבל מצרים אשר בעבר הירדן (ג י"א)

קרבן מנחה

רבי ישראל יעקב חאגיז זצ"ל

הפנענים ראו שהמצריים עתידים ללקות במכת כנים

מוכא במדרש (ב"ר ק, ט), 'אמר רבי שמואל בר נחמן, חזרנו על כל המקרא ולא מצאנו מקום ששמו אטד, וכי יש גרן לאטד (פרוש מין קוצים), אלא אלו הפנענים. מלמד שהיו ראויים לרדוש פאטד. באיזו זכות נצולו, בזכות חסד שעשו עם יעקב אבינו, ומה חסד עשו, רבי יהודה בר שלום אמר, הראו באצבע ואמרו "אבל כבוד זה למצרים". ויהי דברים ק"ו, ומה אלו שלא הלכו לא בידם ולא ברגלם, אלא על ידי שהראו באצבע נצולו מן הפורענות, וישראל שהם עושים חסד עם גדוליהם ועם קטניהם בידיהם וברגליהם, על אחת כמה וכמה. ויש להבין, מה התפנונו הפנענים בכך שהראו באצבע, ולמה לא הסתפקו רק באמירת "אבל כבוד זה למצרים". ויובן, בהקדים את המדרש (ב"ר צו, ח), "ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים" (בראשית מז, כט), אמר לו, אם תעשה לי חסד לאחר מיתתי, הוא חסד של אמת. "אל נא תקברני במצרים", למה? שסופה של ארץ מצרים ללקות בכנים ויהיו מרחשות בתוף גופי, לפיכך "אל נא תקברני במצרים". ובמפת כנים כתוב "ויאמרו החרטמם אל פרעה אצבע אלהים היא" (שמות ח, טו).

מעתה יובן, הפנענים ראו שיעקב לא רצה להקבר במצרים משום שעתיד עפרה להפך לכנים, לכן הפנענים הראו באצבע, כלומר, רמזו על מפת כנים שעתידיים

ולשלם מסים וארנוניות, ויהי למס עבד כלומר מכבידים עליו המס יותר משאר העם משום שפרש מן התורה, וזהו אמרו 'ויהי למס עבד' אמר ויהי לשון צרה שהפתיב מילל עליו ויהי למס עבד.

ילקוט הגרשני

רבי גרשון שטרן זצ"ל

העשיר הטרוד בעשרו אינו זוכה למנוחת הנפש

שמעתי בזה, דהנה בתרגום אונקלוס כתב 'יששכר חמר גרם' יששכר עתיר בנכסין וכו', רצה לומר עשיר עשר רב פחמור הנושא משא כבוד (עיי' בנתיבה לגר). ונהנה פתיב (קהלת ה יא) 'מתוקה שנת העבד והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון', והנפסיון מעיד כי העשיר אין לו מנוחה כל ימיו, וכמאמר חכמינו ז"ל (אבות פ"ב מ"ו) מרבה נכסים מרבה דאגה, ואם היה העשיר יודע זאת מתחלה שלעולם לא יהיה לו מנוחה, בודאי לא היה משתדל לאסוף ולכנס הון רב כל כך.

רק מתחלה טרם מתחיל לעסק במשא ומתן הוא שם לפניו למטרה המנוחה והענג, ומדמה בנפשו כי על ידי עסקים שונים במסחר וקנין יגיע לבסוף למחוז חפצו, לחיות חיים של מנוחה וענג עד אין קץ. אבל הוא טועה בזה טעות גדול, כי אדרבה כל מה שיוסיף להתעשר, כן ירבה וכן יוסיף פזור הנפש ודאגה ועצב, ועד שובו אל האדמה לא ישקט ולא ינוח. וזה שאמר 'יששכר חמר גרם', עתיר בנכסין פחמור הנושא משא כבוד, ואם תאמר מה ראה לשטות זה לאסוף בחפניו עשר גדול המרבה דאגה ופזור הנפש, לזה אמר עינו הטעתו, כי בתחלה טרם התחיל לעסק בדברי סחורה וירא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה, ועל ידי כן ויט שכמו לסבל משא המסחר והמלאכה, כדי להשיג לבסוף המנוחה כי טוב וחי הטעם והענג, אף טעה בזה, כי לעולם לא השיג המנוחה והענג כי אם ויהי למס עבד, שנושאר לעולם עבד נותן מס, וכל ימי חייו לא יכול לצאת חפשי מן הממון אשר הוא מושל עליו.

נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר (מט כא)

יוסף אברהם

רבי יוסף שאלתיאל זצ"ל

סימו לקבלת התפלה

ירצה לפי העניות דעתי, בהקדים מה שכתוב בכרכות (לד): אמרו עליו

או רמז ושמעו לדברי בני יעקב שהם הצדיקים בני השכינה, ואני מחשב עליכם כאלו ושמעו אל ישראל אביכם שבשמים, כמו שאמרו ז"ל כל השומע לדברי חכמים כאלו שומע לדברי ה'.

או רמז ושמעו, רצונו לומר שתהיו נשמעים, רצונו לומר באספה אחת ובאחדות אחד, כמו וישמע שאול (שמואל א' טו ד). אתם בני יעקב כמו שכתבתי, וכזה תזכו שתתקבצו גם אתם לאביכם שבשמים.

או רמז הקבצו ושמעו זה לזה כמו שכתבתי, אתם בני יעקב שהם ההמון, ושמעו גם כן אל ישראל שהם תלמידי חכמים שנקראים בשם 'ישראל', שהם כמו אביכם שמלמדים אתכם להועיל כמו האב את בנו.

ויט שכמו לסבל ויהי למס עבד (מט טו)

בנין דוד

רבי דוד מייזלש זצ"ל

פרנסת תלמידי חכמים בדרך נס

פרש רש"י ויט שכמו לסבל על תורה, ונראה לי דבעונותינו הרבים התלמיד חכם אשר תורתו אמנותו אין לו שום מעמד בפרנסה, וממש חיה יחיה על ידי נס. והנה אמרו חז"ל (שבת קד.) מ' וס' שבלוחות בגס היו עומדין, וזה שאמר ויט שכמו לסבל על תורה, ויהי למ'ס רצה לומר דומה למ' וס' שבלוחות דהיו עומדים בגס, כמו כן מעמד התלמיד חכם בפרנסה הוא על ידי נס.

וירא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס עבד (מט טו)

חוט של חסד

רבי אליהו הפתן זצ"ל

העוסק בתורה מעבירים מעליו על מלכות

כתב בזהר הקדוש והנורא (ח"א רמב): וירא מנחה כי טוב דא תורה שבכתב, ואת הארץ כי נעמה דא תורה שבעל פה, ויט שכמו לסבל דא עולא דאורייתא וכו', ע"כ. וכו'ה נראה שיובן אמרו ויהי למס עבד, בא לרמז שהאדם שעוסק בתורה מעבירין ממנו על מלכות מסים וארנוניות, וזהו אמרו ויהי למס עבד' רצה לומר יהי במקום המס מה שעובד ועוסק בתורה.

עוד יש לפרש, אמר וירא מנחה כי טוב, כלומר אם תלמיד חכם זה עזב מלעסק בתורה ואמר שוירא שלשכת במנוחה היה טוב, ואת הארץ כי נעמה ורצה להתענג עצמו, ויט שכמו לסבל

מוצאי שבת קדש לגן עדן, שיושב שם תחת עץ החיים וכותב שם זכיות של ישראל שיש להם מצד השבת, וזהו הנתן אמרי שפר זכיות ישראל.

אמרי יוסף

רבי יוסף טייכר זצ"ל

תבלין השבת

מאשר שמנה לחמו והוא יתו מעדני מלך. והקשה האלשיך מדוע בשום שבת לא פתיב מ"ם בהתחלת שמו, וכאן נכתב 'מאשר' וכו'. ונראה לי דהנה בזהר איתא, בספרי דרב המנונא סבי אמר הכי 'מאשר שמנה לחמו' דא לחם שבת וכו', וקשה איך מרמו שבת בכאן. ונראה דהנה אחר אותיות 'אשר' הוא שבת, דהינו אחר א' הוא ב', ואחר ש"ן ת', ואחר ר"י ש"ן ש"ן, על כן הם אותיות שבת. ולזה אמר מאשר הינו מה שאחר אותיות 'אשר', שמנה לחמו דאותיות 'שמנה' הוא אותיות משנה, לרמו על משנה לחם בשבת, והוא יתו מעדני מלך רצה לומר דהשבת יש לה תבלין ושבת שמה, על כן ריחה נודף.

זכרון שמעון

רבי שמעון עוזר וייס זצ"ל

השגת דבקות בהשם יתברך על ידי

מאכלי השבת

שמעתי בשם אדמו"ר הרב הצדיק רבי אהרן ישעיה פיש אבדק"ק האדעס זצוק"ל לרמו, שעל ידי שמענו את השבת במאכלים שמנים, על ידי זה יכול לבוא לדבקות לשמו יתברך, וזה מאשר אותיות שקדם שבת, שמנה לחמו שאוכל בשבת מאכלים שמנים, והוא יתו מעדני מלך לשון דבקות למלך מלכי המלכים.

עבור 'כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ', ולא דגים.

ועל כן אין צריכין תקון לא שחיטה ולא מליחה, ואין עין רע שולטת בהם (ברכות כ), כי הם טהורים בעצמותם, ועל כן מיוחדים לשבת. 'דג' גימטריא ז' לרמו ליום של שבת, על כן ברכם להיות כן כמותם בשלמות התקון.

עניני העדה

רבי אליהו הכהן זצ"ל

הבוצע על לחם משנה בשבת לא יחסר

לחמו לעולם

מאשר שמנה לחמו והוא יתו מעדני מלך (מט טו). יתכן לומר רמו, ד'שמנה' הם אותיות 'משנה', מלשון לחם משנה, רמו מאשר שמנה לחמו, כלומר שבוצע על לחם משנה בשבת, בזכות זה לא יחסר לחמו, ולעולם הוא יתו לאחרים מעדני מלך והוא לא יצטרף מאחרים, כברכת (דברים כח יב) 'והלוית גוים רבים ואתה לא תלוה'.

בן איש חי

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

המכבד את השבת מליצים עליו זכות

בשמים

מאשר שמנה לחמו והוא יתו מעדני מלך. נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר נראה לי בס"ד סעודות שבת הם ארבעה, ובכל אחת צריך לחם משנה אפלו בסעודה רביעית, הרי צריך לה שמנה כפרות. וזהו שמנה לחמו והוא יתו מעדני מלך, כי מכבד השלחן של שבת במעדנים, אז נפתלי יש נפת-לי בזה המצוה, שמליצים עלינו זכות. ופרש הדבר, אילה שלחה אותיות אליה, הוא אליהו זכור לטוב, שלוח בכל

המצריים לקרא לה "אצבע אליהם היא", ולכן אמרו "אכל כבד זה למצרים", דהינו שמפת פנים תהיה צער גדול למצרים.

(באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

מאכלי שבת קדש

בית נפתלי

רבי נפתלי שוורץ זצ"ל

רמו אכילת דגים לצמאון התורה

וידגו לרב בקרב הארץ (מח טו). במדרש רבה (צא א): מה דגים הללו גדלין במים, כיון שיודרת טפה אחת מלמעלה מקבלין אותה בצמאון כמו שלא טעמו טעם מים מימיהן, כך הן ישראל גדלין במים בתורה, כיון שהן שומעין דבר חדש מן התורה הן מקבלין אותו בצמאון כמו שלא שמעו דבר תורה מימיהן וכו'. מכאן נראה לתן טעם למה שנוהגים לאכל דגים בשבת, דהנה שבת הוא הזמן למוד תורה לכל, כמו שכתוב (שמות לה א) 'ויקהל משה, ועין בילקוט (שם) שמצוה להקהיל בשבת וללמד, דשעת מנוחה הוא לכל ואינו עוסק במשא ומתן, ואם שידמה בעיניו שמה שנאמרו בבית המדרש הוא דברים ישנים, נמשלו לדגים שמשותקים לטעם טעם חדש, אף שיש בתוכו מלא תורה הם משותקים לשמע מאחרים, ולרמו זה אוכלין דגים בשבת להעירם.

תורת יחיאל

רבי יעקב יוסף שלזינגר זצ"ל

חביבות הדגים מפאת תקונים

וידגו לרב בקרב הארץ (מח טו). אפשר לפרש פי ברא"מ באר, 'מפל אשר בחרבה מתו' ולא דגים שפנים (קדושין ג),

מעשי צדיקים

שלומדים תורה, מתקרבים אל הקב"ה ויכול להיות 'יחי' גם במצרים.

נכנסו הדברים ללבו של רבי מנחם מנדל המיעד לגדולות, וסיעו להבשיל בקרבו את ההכרה מאי משמע חיים, ברבות הימים כשיסד את הישיבה הראשונה בליובאוויטש, ותפס את מקומו בשורה הראשונה של אבירי הרועים מרביצי תורה וחסידות במדינתו, קבל הספור הנזכר מימי ילדותו משמעות מיוחדת. (מריצי תורה מעולם החסידות ע"פ היום יום)

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א בעל התניא בפליאה, "האמנם, היתכן שיעקב אבינו בחר האבות, יהיו מבחר כל ימי חייו דוקא באותו השנים שהתגורר במצרים, ערות הארץ".

השיבו בעל התניא, "הלא כתוב (לעיל מו כח) 'ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה', ודרשו חכמים מאי 'להורות לפניו', לתקן לו בית ועד שיהא מורה בו דברי תורה ושיהיו השבטים לומדים בו, דהינו ליסד ישיבה, כיון

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה (מז כח) כתב בעל הטורים, שהראשונים לא היו חיים, שהרי אמר (לעיל לו לה) 'כי ארד אל בני אבל שאלה'.

בהיותו ילד רב, למד הרה"ק הצמח צדק זיע"א חמש מפי מורו, בעת שהגיע לפסוק 'ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה' פרש לו המלמד מיסוד דברי בעל הטורים, כי את השנים הטובות ביותר שלו חי יעקב אבינו במצרים. בנוא לביתו שאל הילד את סבו הרה"ק

ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקברתם ויאמר אנכי אעשה כדברך (מו ל)

בתוככי מחנה ברגו בלון בו נרצחו על קדוש ה' מאות אלפי יהודים הי"ד, רבם כתוצאה מאפיסת כחות או מרעב, הולכים היו **רבי יצחק שלמה אוגור** זצ"ל ואחיו רבי ישעיה במסירות נפש לעסק בכבוד המתים שנפחו את נשמתם באותו היום, פעם אף הדליקו השומרים הרשעים בביתנים את האור כדי לראות מי ומי ההולכים בשמעם ושרושים בחצר, ורק בחסדי שמים נצלו.

הנאצים הארורים היו אוספים את גופות המתים והניחום במקום מסים, ומשם היו לוקחים אותם לשרפה, בלילות היו רבי יצחק שלמה ועוד יהודים הולכים לסדר להם "טהרה" בהחבא קדם שרפתם, ומה היתה הטהרה, הם נקו אותם ככל האפשר, זה מה שהיה בידם לעשות.

עמהם במחנה היה אחד מחשובי חסידי בעלזא, שביום מן הימים חש שכחותיו אוזלים וקצו הולך וקרב, ובתוך שנים שלוש ימים יעזב את העולם הזה, והוא פנה אליהם בבקשה מיחדת.

באמתחתו הוא שומר גארטל וכפה שקבל מרבו הרה"ק רבי יששכר דב מבעלזא זיע"א, שאמר לו שיקבר עם החפצים אחר פטירתו, וכן שקית עפר מאדמת ארץ הקדש, והוא מבקש שכשימות יקברו אותו עם כל החפצים.

אמרו לו, "היודע אתה הספנה הכרוכה בדבר, לקבר מת במחנה, ואיך תבקש מאתנו דבר כזה", אך הוא השיב, "אני חסידו של הרבי מבעלזא שאמר שבבוא עתי אקבר עם החפצים, הרי כאן הבטחה שאבוא לקבר ישראל, ואני מאמין שהבטחה זו תגן עליכם לבל יאירע לכם מאומה".

אחר מספר ימים נפטר החסיד והם הלכו לקיים את צוואתו, דבר שהיה כרוך במסירות נפש בפעל, חפשו אחר מקום קבורה בתוככי המחנה, עד שהגיעו אל המקום בו השליכו את בגדי היהודים שמתו, שם חפרו קבר באישון לילה.

הדבר עלה להם בקשי רב, מחמת התשישות והרעב לא היה בהם כח להרים את כלי העבודה ולחפר, ובנוסף השומרים במגדלים היו מאירים באורות חזקים מפעם לפעם לראות אם יש במקום אנשים, ואם היו רואים מאן דהו, אחת דתו להמית ביריה.

באמצע החפירה האירו את המקום שהיו שם, אך רבי יצחק שלמה לא

אבד את עשתונותו, הוא נשכב לצד המת ולא זז כמלא נימה עד שהפסיקו להאיר, אחר חזר לכסותו בעפר עד שסיים את קבורת החסיד. (קובץ פארות חלק ב')

אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי (מח נב) **תפלה** המונית ברחבת בית המדרש ישועות יעקב במאה שערים, השנה תש"ט, אומרים תהלים וסליחות בהתעוררות רבה ובכל הרחובות סביב המהדודות תקיעות השופרות, מבקשים רחמים על יהודי עיראק, הנתונים למשיסה תחת שלטונות בגדאד העריצים.

עיראק שלא חתמה על הסכמי שביתת הנשק לאחר מלחמת תש"ח כשאר מדינות ערב, המשיכה לראות עצמה במצב מלחמה עם ישראל, וכלתה את חמתה בכמאה ושלושים אלף היהודים החוסים בצלה, העלילה עליהם גלילות, טפלה עליהם האשמות שוא, והשליכה רבים מהם לבתי הכלא באשמת רגול.

ממשלת עיראק האכזרית לא התירה ליהודיה לצאת את הארץ ולעלות לארץ ישראל, השמועות הקשות על גולת בכל הדויה הגיעו לאזני יהודי ירושלים, ומצבה הקשה נגע להם עד הנפש, רבים התיצבו בשטיבלך במאה שערים והזילו דמעות על יהודי עיראק, וזעקו בקול מר על היהודים האמללים.

בפנה עמד החסיד המפרסם ר' שמואל גפנר, כבר בן שבעים אך נחבא אל הפלים כמתמיד, וקרע לבבו מרב צער על אחינו בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה, לב חם היה לו, אמרו שבהיותו בעל קריאה בהגיעו ל'ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום', הזיל דמעות רותחות והזיע עד שהתרטבו בגדיו, רחמן היה מטבעו ואוהב ישראל, העידו עליו שמעולם לא דבר סרה על אדם מישראל, עתה עמד ובכה בדמעות שליש.

התפלה נגמרה והקהל התפזר, אך ר' שמואל מתקשה לזוז ממקומו מבלי שיחוש באיזו שהיא הבטחה כי התפלה נענתה, אין הוא יכול להמשיך בשגרת חייו, והוא מחליט בו במקום כי מכאן ולהלן יאמר אלף פעמים כל ספר תהלים, למען הצלת יהודי עיראק.

יהודי זקן כמותו עמוס בלמודים מקבל על עצמו קבלה קשה כזאת, חדשים רבים עברו ואיש לא ידע על כך, אך הוא אמר

כל ספר תהלים שלוש פעמים ביום, באשמרת הבקר אחר תקון חצות, סמוך לתפלת ותיקו, ופעם שלישית לפני הצהרים.

לתקופת השנה בשבת אחר הצהרים נכנס לביתו בנו ר' מנדל גפנר, ומצאו כשהוא עומד לגמור את ספר התהלים, ר' שמואל רמז לו להמתין תוך ארשת פנים של מתיחות רבה, ור' מנדל הרהר לעצמו, מה בכך שהוא מסים תהלים, דבר של שגרה הוא.

הנה גומר הוא את הפרק האחרון שבתהלים, וסוגר את הספר תוך כדי נשימה עמקה ולאחריה אנחת ורוחה גדולה, כאדם שגומר משימה קשה מאד, הדבר היה לפלא בעיני ר' מנדל שיידע כי מזה שנים אביו מסים מדי יום בעלות השחר את כל ספר התהלים, ושאל, "מה יום מיומים, על מה נרגשת כל כך".

תוך ר' שמואל בדעתו לספר או לא, ולבסוף פלט, "חשבתי לא לגלות, אבל באת בדיוק עתה אז אולי כדאי שתדע, אתה זוכר את יום התפלה על יהודי עיראק, הידיעות המחרידות זעזעו אותי וקבלתי על עצמי לומר אלף פעמים תהלים עבורם, בחסדי ה' עתה גמירתי, ובטוחני שישועתם קרובה לבוא.

לא יצאו ימים רבים, ביום כ' אדר תש"י התירה ממשלת עיראק לכל יהודיה לעלות ארצה בתוך שנה אחת, ואף כי כל רכושם החרם ונתינתם נשללה מהם, עלו הנה בהמוניהם ובאו ציון ברגה ושמחת עולם על ראשם. (סיפורים ירושלמים)

לישועתך קויתי ה' (מט יח)

בספרו נרחם אב, מביא רבי מכלוף חזד מגרנבא זצ"ל ספור ששמע משליח ארץ הקדש, איש היה בימי שלמה המלך ושמו אלקנה, עשיר מפלג היה, ביתו פתוח לרוחה וידו פשוטה לצדקה ולחסד, אך גלגל הוא שחוזר בעולם, לזמן ירד האיש מנכסיו עד שמכל רכושו לא נותרה כי אם עז אחת.

נוהג היה המלך שלמה להתחפש מפקידי לפקידה בבגדי עניים ולסובב בשוקים וברחובות, להטות אזן לשיחת האזרחים, לדעת את מצבם ולהכיר במחסורם, ויהי היום בו התחזה המלך כמנהגו, יצא לשוק והשמש קפחה עליו בעז, שם פגש באלקנה שהזמינו להסב בצל קורתו, השקוה מים צוננים, והפציר בו לארוח לו לסעודה, בה הגיש לו צלי בשר רך וטוב.

במהלך האכל סח אלקנה על מצבו, וגלה כי שחט לכבוד האורח את העז האחרונה, שריד רכושו, התרגש שלמה מנדיבותו של המזרח ואמר לו, "חבר אני למלך שלמה, אתן בידך מכתב אל המלך, הצג אותו בפניו, והוא יחזירך למעמך ויעשירך עשר רב".

נטל אלקנה את המכתב ועלה לירושלים, בהגיעו פנה אל ארמון המלוכה, שם נאמר לו שהמלך שוהה עתה בבית המקדש, הלך לבית המקדש, וראה את המלך כורע על ברקיו וכפיו פרושות השמימה, והוא מבקש מבורא העולם כי יברך את השנה הזאת ואת כל מיני תבואתה לטובה, ותהי אחריתה חיים שבע ושלו.

שמע אלקנה וחשב בלבו, אם המלך מבקש טובה וברכה ממקור הברכות, מה לי לפנות אליו ולהזדקק לטובותיו, מדוע לא אפנה הישר אל המקור, ועוד, גם אם יעניק לי המלך מטובו, הוא לא יוכל להבטיח את עשרי שלא יארע בו נזק ומחסור כפי שארע לממוני הרב, אבל אם יחן אותי הבורא בממונו, יעניק לו גם קיום ושמירה.

מיד נשא תפלה לפניו יתברך כי ישלח עזרו מקדש, וחזר לעירו בהחלטה נחושה לעסק במלאכה וה' יהיה בעזרו, נטל גרזן והלך ליער לחטב עצים, נגש אל העץ הראשון שראה, ונסה לכרתו.

את שארית כחותיו כלה בנסיונות חוזרים ונשנים לנסר בעץ, שהתגלה כקשה לכרייתה, משנסה שוב ושוב והעלה חרס בידו, החליט לנסות אולי יעלה בידו לעקר את העץ עם שרשיו ולהפתעתו עלה הדבר בידו, מתחת העץ הייתה קרקע חלולה, בור נפער לנגד עיניו, ובחתתיתו נצצו זהרי זהב, הוא גחן וגלה מטמונו דיגרים.

הודה האיש לה' על מתנתו, החל לסחר בממונו, וה' שלח ברכה במעשיו עד שהיה לעשיר שבעתים מעשרו בעבר, עברו ימים, המלך שלמה נזכר באלקנה, ותמה מדוע לא בא להציג את המכתב.

שאל את משרתיו, ושומר הסף ענה כי היה כאן אדם שבקש למסר למלך מכתב,

אך נענה שהמלך שוהה בבית המקדש, שם פעמיו לכוון בית המקדש, ולא שב, החליט המלך לחקור את הענין, שב והתחזה לאדם פשוט, הלך לעירו של אלקנה, ומצאו בארמון מהדר ובו אורחים לרב, והוא עומד עליהם לשרתם ומגיש לפניהם מכל טוב.

משהבחין במלך המחפש בלבבוש הדל, הזמינו לטל ידיו ולהסב

לסעודה, אמר לו המלך, "כלום לא תפירני, אני האורח שלכבודו שחטת את העז האחרונה ומסר בידך מכתב למלך, כלום כל העשר הזה ממנו בא".

ענה, "לאו, עלייתי לירושלים וראיתי שהמלך עצמו מיחל לעזרת הבורא, אמרתי לנפשי, אם כך, הלא טוב לבטח בה' מבטח בנדיבים, והתפללתי גם אני לה' שיעזרני, אמר לו שלמה, "אני הוא המלך שלמה, ואשריך שלא בטחת באדם אלא בה' לבדו, הוא שאמר דוד אבי (תהלים כמו א), 'אל תבטחו בנדיבים כבן אדם שאין לו תשועה', כי גם תשועת הנדיב עצמו באה מאת הבורא יתברך שמו. (כרחם אב)

ויכל יעקב לצות את בניו ויאסף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו (מט לג)

לעת זקנותו עזב רבי נפתלי ב"ץ זצ"ל את פראג בה התגורר בשנותיו האחרונות, ויצא בדרך לארץ הקודש, בבואו לאיסטנבול נפל על ערש דוי, ואחר שגברה עליו מחלתו, הודיע לכל הנצבים עליו שהוא עומד להסתלק מן העולם, ואף אמר באיזה זמן ובאיזה רגע.

בבוא יום פקדתו היו אצלו בערך אלפים איש, מאנשי החברה קדישא ועוד כמה וכמה לומדים וחסידים, והוא אמר על כל איש ואיש מאיזה גלגול נשמה הוא בא ובאיזה זמן ימות כל אחד ואחד, ויהי כאשר פתר כן היה.

אחר צוה על אותם אנשים שאמר כי יש להם חלק בנשמתו, שרק הם יתעסקו בקבורתו, ופקד על כל הנצבים עליו שילכו לדרך, רק האנשים עליהם צוה להתעסק בקבורתו, נשארו עמו בבית. **אז** נראה היה לפי דבריו שהוא רואה את מלאך המות בא אל הבית לבוש במלבושים נאים, והוא גער בו, "רשע, נדמה לך שלא הכרתך, זכורני שפגשתך בעיר קטנה בליטא, שם נדמית לעני ונתתי לך כמה פרוטות, עכשו אתה מתלבש כמו קצין וכאלי בלבוש חגיגי, צא מכאן רשע, איך לך מה לעשות אצלי, אינני זקוק לך".

אחר עמד ממסתו ונגש לסגר את הדלת, ואמר לסופר שיקתב שמות הקדושים על כל החלונות בחדר וגם על הפתח. על העם הנצבים עליו נפלה חרדה גדולה מאד על אשר שמעו, והוא צוה על כל האנשים שיצאו מהבית, רק הסופר והשמש הזקן בן מאה ועשר שנים ישארו לצדו, ויעשו כן.

אמר רבי נפתלי לשני האנשים שנשארו

במחצתו, "ראו מה שיארע כאן וזכרו זאת", ויהי בדברו ויאמר, "ברוך הבא אבי, ברוך הבא אבי זקני רבי נפתלי, ברוך הבא אבי זקני רבי מנדל", הוא אבי אמו רבי מנדל מרגליות מפרמיסלא, "ברוך הבא אבי זקני רבי משה חר"ף".

אחר אמר גם ברוכים הבאים על אנשים חשובים גדולים מאד, וגם על המלאכים, ויהי בדברו ויבא רעש גדול וחזק מאד סביב למסתו, הסופר והשמש לא יכלו להביט אל מטנו מחמת אימה גדולה שנפלה עליהם, גם אש גדולה סבבה את מטנו כשעה.

אחר ששכחה האש אמר להם רבי נפתלי, "זכרו כל זאת, ודעו שהייתי גלגול

של חזקיהו מלך יהודה והמתעסקים בקבורתי גם להם ניצוץ מנשמת, לכן יתעסקו עמי, אני אומר לכם שתקחו את ארוני לאחר מותי, ותקברוני ליד חזקיהו מלך יהודה". השנים שמעו וראו כל זאת מה שלא נראה מימים הקדמונים, והם כתבו הכל לזכרון עולם.

לפני שהסתלק מן העולם העלה על הכתב צוה לברני בה הזהיר על תרי"ג המצות, רמ"ח מצות עשה כמנין אברי האדם, ומצות לא תעשה כמנין שס"ה גידיו שבאדם, ויותר מכל הזהירים מפני הגאווה, ולא רק על העדר הגאווה, אלא על הרחקת הגאווה שיקדש עצמו במקור לו. (מעשי אבות, זנצנת המן)

בקברי אשר פרייתי לי בארץ כנען שמה תקברני (גה) **בימי** מלחמת העולם השנייה בעת פלישת הנאצים לרוסיה, נחרבה העיירה ווילעדניק וכמעט שלא נשאר בה מבנה אחד עומד על תלו, רק האהל על קברו של הרה"ק **רבי ישראל דב** זיע"א בעל **שארית ישראל**, היה הבנון היחיד שנשאר שלם אחר כל ההפצצות.

אחר המלחמה כשהתחילו לשקם את העיר, החליטו למקד את תחנת הטרנספורמטור באהל שעל קברו, מאחר וכאמור היה זה הבנון היחיד שעמד בשלמותו, התחילו לחפור את היסודות, אך למחרת בבקר התמלאו החפירות כלא היו.

השלטונות הכופרים לא נרמזו ופקדו לחפור שוב ושוב, אך מחזה זה חזר ונשנה מספר פעמים עד שהפועלים שחפרו נתקפו בפחד מהתופעה הפלאית, וסרבו להמשיך בחפירה, לבסוף נאלצו השלטונות לותר על התכנית בעל כרחם.

(קול בדממה נשמע)

פרשת ויחי

גדולים צדיקים במיתתן

המשונה בו האברך שזה עתה הגיע לעיר, ואשתו הייתה בודדה במשך זמן רב, ואף חולה מסוכנת הייתה, אינו נמצא מעט בביתו כי אם במקום אחר לגמרי. הוא אפילו לא טעם משהו או הרווה את צמאונו, אלא תיכף מיהר ללכת.

דפיקות נמרצות על דלת ביתו של רבי יעקב בכרך הביאו אותו למהר אל הדלת ולפתוח את הדלת, ולהפתעתו, הוא רואה את האברך עומד בפתח הבית, נרגש ביותר. רבי יעקב בכרך הציץ באורח וראה כי בגדיו מאובקים וכל כולו כמי שבא זה עתה מהדרך.

רבי יעקב בכרך הבין את אשר לפניו, לחץ את ידו לברכת 'שלום עליכם', אך הוא מיד פתח ושאל את האורח: וכי כך הוא הדרך והמנהג הראוי?! וכי אדם שלא היה בביתו זמן כה רב אין ראוי שתחילה ישמח עם אשתו ובניו אותם לא ראה זמן רב ולא יילך לבתים של חבריו?! דבר מוזר ביותר הוא החיפזון הזה, ובוודאי יש לך סיבה לכך?!

הנהן האברך בראשו ואמר: ידידי הטוב, רבי יעקב, צדקת בדבריך הנכוחים, הן בשאלתך והן בתשובתך. בוודאי דרך ארץ ומנהג העולם שאדם יקדים ויהיה בביתו ורק לאחר מכן יפנה לדרוש בשלומם של חבריו, אך גם צדקת בהחלט כשאמרת שבוודאי יש לך סיבה נאותה, כי אכן זו האמת: סיבה מופלאה יש לי לך, ואם לא תשאיר אותי עומד בחוץ, אלא תכניס אותי אל הבית, אספר לך את שאירע.

רבי יעקב בכרך זו מהדלת וסימן בידו לאברך להיכנס. הוא עצמו פנה אל המטבח והביא משם שתיה וכיבוד כדי להשיב את נפשו של האברך העייף והיגע מהדרך הארוכה, ועד מהרה מצא את עצמו מטה אוזן כאפרכסת לסיפורו המפתיע של האברך.

דע לך, פתח האברך וסיפר, כי כל נסיעה זו הייתה לשווא, כי הפסדתי את כל כספי, ועוד נותרתי בעל חוב גדול על סכומי כסף שלוותי. התוכנית שטווייתי ולפיה ארוויח כהוגן על מסחר ה'טיטון' התבררה כאשליית שווא, ויצאתי נקי מכל נכסיי. רבי יעקב בכרך הנהן בראשו, שהרי שמועות אלו גם הגיעו לאזניו, אך הוא נדהם לשמוע את האברך ממשיך ומספר לו על אשתו כדברים הבאים:

במשך זמן רב ששהיתי מחוץ לביתי היה בליבי תחושה גרועה מאוד על הנעשה ונשמע בביתי, וזהו מה שאמרו חז"ל: "מזל חזי". הרגשתי בפנימיות לבי ונפשי כי אשתי חולה עד מאוד והיא נוטה למות. ככל שניסיתי

כי הוא איבד את כל רכושו בעסק רע, וגרוע מכך, הוא גם נותר בעל חוב על סכומי כסף גדולים אותם לווה מסוחרים בניעזין.

בתר עניא אזלא עניותא, וכאילו לא די היה עם אותם השמועות שהגיעו מרחוק, הרי שגם מקרוב החלו העניינים להתערער: אשתו של האברך שנותרה בקיידאן נפלה לחולי כבד ושכבה על ערש דווי. הרופאים המומחים שהוזעקו למיטתה פכרו את ידיהם בייאוש והכריזו כי לרפואה אין כל מענה לסיבון בריאותי זה.

מצבה של האשה החמיר מאוד, ובאחד הימים, בשעות של לפנות ערב, התעלפה האשה ואיבדה את הכרתה. בני המשפחה הזעיקו שלשה רופאים אל מיטת חוליה, כדי שינסו למצוא לה מזון ומרפא, או למצער, יעוררו אותה מעלפונה ויקלו מעט על כאביה. במשך כל שעות הלילה והבוקר ישבו שלשת הרופאים על יד מיטת האשה ולא הצליחו לעוררה.

לקראת השעה עשר בבוקר הרימו הרופאים את ידיהם בייאוש מוחלט וביקשו לעזוב את הבית. עייפים היו מליל השימורים שעבר עליהם בנסיונות העקרים לעורר את החולה המסוכנת, ועתה ביקשו הרופאים לפנות לביתם ולחטוף תנומה קלה לפני יום העבודה העמוס הממתין להם.

לפתע הבחינו הרופאים כי החולה פוקחת מעט את עיניה. כלא מאמינים הם חזרו מיד אל מיטתה מתוך מחשבה כי עם התעוררות החולה יכולים הם לעזור ולסייע בעדה, אך לגודל פליאתם לא היה כל צורך בהם. כמו במטה קסם החלה האשה לחזור לאיתנה ולבריאות שלמה. לא חלף זמן רב והיא כבר יכולה הייתה לאכול ולשתות, ועד לחודש ימים האשה הבריאה לחלוטין.

בעלה של האשה, האברך דנו, היה בניעזין, כך שהוא לא היה נוכח במקום, אולם בני קיידאן שהיו מודעים להתרחשות העל טבעית בו הבריאה האשה החולה המסוכנת, הגדירו את הסיפור כנס פלאי של תחיית המתים. כמעט והיא הייתה בקבר, והנה היא מהלכת ומתנהגת כאחד האדם.

חלפה יותר ממצצית השנה והאברך נראה בשערי העיר קיידאן. העגלה שהביאה את האברך הביאה אותו היישר אל פתח ביתו, אלא שהאברך עמד בפתח במשך כמה דקות, שוחח קצרות עם בני ביתו, ותיכף הוא רץ כל עוד נפשו בו אל ביתו של רבי יעקב בכרך. אנשי העיר עמדו משתוממים לנוכח המחזה

שיחת הפרידה שהתנהלה בין רבי יעקב בכרך לבין ידידו האברך הייתה מרגשת במיוחד. שני הידידים היו תושבי העיר קיידאן, אם כי לא השתייכו לאותו מחנה ושבת. כי בעוד שרבי יעקב בכרך היה מחסידיו המובהקים של הרה"ק הצמח צדק זיע"א ושל אביו האדמו"ר האמצעי זיע"א, הרי שידידו האברך לא היה נמנה על מחנה החסידים, אם כי גם לא מתנגד מובהק לשיטה זו ובוודאי שלא נטר איבה לחסידים.

באותה שיחה הודיע האברך לרבי יעקב בכרך כי הוא מבקש לפתח את אפיקי הפרנסה שלו ולפתח צינורות נוספים לשפע הברכה. בקיידאן לא עלה בידו להתפרנס כהוגן, ועתה הגיעה לידי הזדמנות מעניינת לסחור ב'טיטון' (=עלי טבק לעישון) בעיר 'ניעזין'. בשל כך הוא עוזב לתקופה מסוימת את קיידאן ועובר להתגורר בניעזין, כשאשתו וכל משפחתו ישארו בקיידאן. לפני נסיעתו מבקש הוא להפרד מחברו הטוב ולקבל ממנו את ברכת הדרך למסעו.

עצם אזכור שם העיר 'ניעזין' עורר את פנימיות ליבו של רבי יעקב בכרך, שכן נייעזין היא העיר שבה הסתלק רבו האדמו"ר האמצעי ושם חלקת מחוקק ספון. האדמו"ר האמצעי היה בדרכו מאוהל אביו, הרה"ק אדמו"ר הזקן זיע"א בעיר האדיטש, אל ביתו בליובאוויטש, כשהוא חנה למנוחה בעיר נייעזין. שם נחלה הרבי במחלה קשה ובהגיע יום הולדתו, יום ט' כסלו של שנת תקפ"ח נפטר לבית עולמו. הרבי נטמן בבית העלמין היהודי המקומי ועל מקום מנוחתו כבוד נבנה אוהל אליו נהרו יהודים להתפלל.

משדבוק היה רבי יעקב בכרך ברבו הקדוש הקבור בניעזין ושם העיר עלה באזניו, לא יכול היה רבי יעקב לעצור בעד עצמו ואמר לידידו האברך: אהובי היקר, הגם כי ידעתי שאינך נמנה על מקהלות החסידים, עם זאת בקשתי שטוחה בפניך כי בהיותך בניעזין תואיל נא להכנס אל אהל קברו של הצדיק ולהשתטח שם, ומובטח אני שתודה לי על כך.

השמועות שהגיעו מניעזין לקיידאן לא היו מרגינות. עוף השמיים הולך את הקול כי תוכניותיו של האברך אינן עולות יפה ושונות הן לחלוטין ממה שחשב לעצמו. בעוד שהאברך נסע לניעזין מצויד בסכום כסף גדול עימו תכנן לרכוש את ה'טיטון' ולהרוויח כראוי במכירתו, הרי שיודעי דבר ידעו לומר

זיע"א (חנוכת התורה), כי הנה אמרו חז"ל (עיין סנהדרין מז), שכשם שאין קוברים רשע אצל צדיק, כך אין קוברים צדיק גמור אצל צדיק שאינו גמור. ואם כן, לפי זה קשה, כיצד אמר יעקב 'ושכבתי עם אבותי', והלא איתא במדרש (בראשית רבה עו א) שיעקב אבינו הוא מובחר שבאבות, ואם כן לא היה יעקב יכול להיקבר עם שאר האבות?

אלא שכבר אמרו במדרש: 'ושכבתי עם אבותי' - אמר הקב"ה: חייך שאתה שוכב ואין אתה מת' (עיין תענית ה:), ואם כן, כיון שיעקב אבינו לא מת ושאר האבות מתו, והרי אמרו (חולין ז:): 'גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם', ונמצא שיעקב אבינו שווה להאבות, כי הם צדיקים שמתו, וגדולים צדיקים במיתתם, ואילו יעקב אבינו לא מת והוא המובחר שבאבות, ונמצא שכולם שווים.

וזהו שאמר יעקב אבינו ליוסף הצדיק: 'ושכבתי עם אבותי', שכיבה דייקא ולא מיתה, וכנזכר לעיל, ושפיר יכול הוא להמשיך ולבקש 'וקברתני בקבורתם'.

וראה למרן החתם סופר זיע"א (חתם סופר החדש' על התורה) שהביא מדרש פליאה "ושכבתי עם אבותי" - מכאן שיעקב אבינו לא מת, וביאר זאת באופן זה ממש, שהיות ויעקב שכב עם אבותיו, על אף שהיה מובחר שבאבות, אין זאת אלא לפי שגדולים צדיקים במיתתם, ואילו יעקב אבינו לא מת.

כתב הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל (נפש החיים' שער ד פרק כא): ואם כל כך נפלאה מדרגתם של עומלי תורה גם בעודם בזה העולם החשוך, להשיג ולהסתכל ברוח קדשם באור העליון, גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם לאין ערוך, אחר אשר נשמתו הטהורה רבת שבעה לה תורה ומצות, והיא שבה אל בית אביה מקודשה ומטוהרה כאשר נתנה וביתרון אור התורה הקדושה תלמודו בידו, כל השערים נפתחים לפניו וסליק ובקע רקיעין כו', וצרוך בצרוך החיים את ה' אלהיו ית"ש.

ויש לציין למה שכתב בספר 'אזור אליהו' (פרשת וישב): אמרתי הטעם שאנו מבקשים על צדיקי הדור שיאריכו ימים, הלא לכאורה אמרו חז"ל (חולין ז:): 'גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם'. ואמרתי, דטובה גדולה יש אם מבקש להצדיק החי שיבקש עבורו יותר מאם מבקש על קברי הצדיקים. והטעם, שהצדיק החי מרגיש בצער, מפני שהוא בעלמא דפרודא ואינו רואה כל כך הטובה שנמשך מהיסורים ח"ו, אבל כשהצדיק הוא בעלמא דקשוט ורואה הטובה אשר נמשך מהיסורין ח"ו, אינו מרגיש בצער כל כך.

מתמלא בשמחה ובששון, בגיל ובששוע. היתה זו תחושה עילאית ומרוממת שכמוה לא הרגשתי מעולם, עד שדומה היה עלי כי אנכי נמצא בגן עדן ממש. נותרתי באוהל הקדוש כמו שעתיים ואף יותר, כי היה קשה עלי להיפרד מהמקום הנעלה בו הרגשתי תחושה מופלאה שכזאת.

מני אותו רגע בו עזבתי את האוהל, יותר לא הטרידו אותי המחשבות על אשתי. הרגשתי שתפילתי התקבלה לרצון לפני אדון כל, והצדיק פעל לאשתי רפואה בשמי מרומים. עוד הוספתי והתעכבתי בניעזין, אך זכרתי היטב את היום והשעה בה הייתי באהל של האדמו"ר האמצעי.

עתה ממש, כששבתי בשלום לביתי, עוד בעמדי על פתח ביתי, שאלתי תיכף: מה שלום אשתי ומה נעשה בה?! בני הבית התפלאו על שאלה זו, שהרי לא הייתי כאן, אך הם סיפרו לי את כל ההרפתקאות שהתרחשו עימה, שחולה מסוכנת הייתה עד להחלמה בצורה פלאית, וללא שהרופאים צפו זאת. סיפרו לי על אותו הלילה הארוך בו אשתי שכבה כמעולפת, ועד לשעה עשר בבוקר בו הרופאים כמעט והתייאשו ולפתע היא החלה להבריא, עד שהגיעה לבריאות השלמה.

עדיין עמדתי בפתח הבית כששאלתי אותם: האם תוכלו להיזכר ביום בו אירע מאורע זה, וכשאמרו לי את היום שהוא אכן היום בו הייתי על ציונו הקדוש של האדמו"ר האמצעי בניעזין, והשעה שבה החלה להבריא, הייתה במדויק שעה זו בה הנחתי את הפדיונות שם, לא יכול הייתי לעצור בעצמי והוכרחתי לרוץ אליך ולספר לך מפעלות אלוקים, שהרי אתה נתת לי עצה טובה זו להתפלל על ציונו. בהתרגשותו הרבה, שאל האברך את רבי יעקב בכרך: אם רבותיכם הקדושים אחר הסתלקותם לגנזי מרומים, הם חיים וקיימים ומזהירים ככוכבי השמים, אם כן, מי יתאר ומי ישער את קדושתם הנעלה בעת חיותם? ורבי יעקב בכרך משיבו בנועם: אדרבה ואדרבה, וכי נעלם ממעלתו מאמר שהודיענו חז"ל במסכת חולין (ז:): 'גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם'...

על הפסוקים (בראשית מז כט - ל): 'וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוֹת וַיִּקְרָא לְבָנָו לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מָצְאֵתִי חַן בְּעֵינֶיךָ שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת רַגְלֵי וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאָמַת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם. וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתֵי וְנִשְׁאֲתָנִי מִמִּצְרַיִם וְקִבְרָתִנִּי בְּקִבְרָתָם וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֶעֱשֶׂה כְּדַבְרְךָ', הקשו המפרשים: למה לי כפל הלשון 'ושכבתי... וקברתני'.

ותירץ הרה"ק הרבי רבי העשיל מקראקא

להדחיק את מחשבה זו מליבי, לא עלתה בידי שוב ושוב הייתי מרגיש כאילו בת קול מהשמים משמיעה באוזניי את המסר הנורא: מה לך נרדם, קום קרא אל אלוקיך! אשתך מסוכנת מאוד ושוכבת על ערש דווי, ואתה אפילו אינך נמצא סמוך אליה?! קרע שערי שמים לרפואתה המהירה, ואל תנוח ואל תשקוט עד שתחלים ותחזור לאיתנה.

המחשבות הטורדניות לא נתנו לי מנוחה, למרות שלא הצלחתי לדעת מניין הם באים לי, שהלא בשעה שעזבתי את ביתי היה שלוח בארמונותי ואשתי הייתה בריאה ושלמה בכל אבריה וגידיה. ידעתי ברור כי אין כל סיבה הגיונית למחשבות אלו, אך הם כאילו השתלטו עלי עד שכמעט ולא חדלתי מלהרהר בזה. המחשבות הפכו אצלי לכמעט מציאות ברורה שלא ידעתי מה עלי לעשות עימה, שהרי מצוי אני בניעזין, הרחק מעירי קיידאן.

רגליי נשאו אותי באחד הימים להתבודד במדשאות המוריקות שמחוץ לעיר, המשיך האברך וסיפר, והנה מוצא אני את עצמי עומד על יד בית העלמין היהודי. באותו רגע, כאילו במכת ברק, הכה בי הזיכרון של הדברים שאמרת לי בשעת פרידתנו: בקשתך שאלך ואתפלל בקברו של רבך האדמו"ר האמצעי הטמון כאן ממש.

החלטתי שעלי לעשות זאת, ותיכף פניתי וטבלתי במקווה טהרה לפני כניסתי אל הקודש. כשהלכתי להשתטח על ציון הצדיק היה זה בעיצומו של החורף. קור עצום ועז שרר, אך אני היית לבוש בהתאם, במעיל פרווה משובח ובכובע מחמם היטב, וכלל לא הרגשתי את הקור.

תיכף עם כניסתי אל האוהל הקדוש, נפלה עלי אימתה ופחד, עד שסמרו שערות ראשי. האמת אגיד לך, הטעים האברך, כי מיום עמדי על דעתי איני זוכר שחוויתי פחד כה גדול. הפחד העצום השפיע עלי במהירות וכל גופי התקרר מאוד, עד שכמעט ולא היה אפשרי לסבול את הקור העצום. כל בגדיי החמים לא הועילו וככל שניסיתי להתכרבל בהם, הרגשתי כי הקור חודר לעצמותי. לרגע חשבתי לברוח מהציון, אך המחשבה על אשתי החולה הותירה אותי בתוך האוהל.

התחלתי לומר פרקי תהלים ומאמרי זוהר בהתרגשות רבה ובבכי עצום, כשאנכי מזיל נהרות של דמע מעומק לבי. במשך שעה ארוכה בכיתי כתינוק והפצרתי בבקשה ובתחנונים לצדיק שיעתיר בתפילה עלינו ויפעל לנו דבר ישועה ורחמים. הוספתי והנחתי גם שני 'פדיון נפש' על הקבר, אחד עבורי ואחד עבור אשתי אשר לא הפסקתי לחשוש לחייה.

הרגע הזה בו הנחתי את פדיוני הנפש היה מופלא ביותר. הרגשתי לפתע שכל כולי

מלון יודין ויהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אבניצ'ר שליט"א

מִי־הָתָא חֲדָתָא

חֲדָתָא דְאֲוֵרֵיִתָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

למרות שהכיר מנעמי עולם שיעבד אותם לתורה

ללימוד התורה וידיעתה, בודאי גדול חלקו
הוא משובח ביותר.

ובזה פירש בכתב סופר את ברכתו של
יששכר 'וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי
נעמה ויט שכמו לסבול', ופירש רש"י 'ויט
שכמו לסבול עול תורה', וצריך להבין וכי
משום שראה את טוב הארץ ומנעמיה לפיכך
היטה שכמו לסבול עול תורה, אלא זו היתה
מעלתו של שבט יששכר שראה והכיר את
מנוחת הארץ הגשמית ואת הנאת כל מנעמיה,
ובכל זאת 'ויט שכמו לסבול' עול תורה ולוותר
על כל מיני הנאות ארציות, 'ויחי למס עובד'
לדברי תורה, אשריו ואשרי חלקו בזה ובבא.

הסבל בעולם הזה הוא זמני וחולף

ורבנו החפץ חיים ביאר את ברכת יששכר
בדרך משל, לעשיר סוחר גדול שבהיותו ביריד
השקיע את מרבית הונו ברכישת סחורה
מרובה, והרבה להוציא כספו על סחורה
משובחת שתימכר בדמים מרובים, ומתוך
כך כמעט ולא נשאר בידו כדי הוצאות הדרך,
ונאלץ לשוב לביתו כאחד העניים המכתימים
רגליהם בדרכים ונזקקים לחסדי הבריות,
והיו הכל מרחמים עליו בראותם אותו נוהג
כעני ואביון, אבל הסוחר העשיר לא שם ליבו
לדברי הבריות, כי היה שש ושמה בידועו
שתיכף ומיד ישוב לביתו ויעשה הון רב, אשר
למענו ראוי להצטער בדרך עד שובו העירה.

וכך הוא גם הנמשל ליהודי בעולם הזה
הנאלץ לוותר על מנעמי העולם הזה למען
עסק התורה והמצוות, ואם עוזבי התורה
לועגים לו שהוא נאלץ לחיות כעני ואביון כל
ימי חייו בעולם, אבל העוסק בתורה מרגיש
בעצמו כאותו סוחר עשיר המוותר על הנוחות
שבדרך ובלבד שיזכה לעשירות הגדולה
בבואו לביתו וכל סחורתו בידו. וזהו הרמז
בפסוק 'וירא מנוחה כי טוב וגו' ויט שכמו
לסבול', בראות הצדיק כמה טובה מנוחת
היגע בתורה לעולם הבא, הרי הוא מקבל על
עצמו לסבול בעולם הזה כדי לזכות למנוחה
ועונג לעולם הבא.

בתורה, כי מי שאינו מבין מעניני העולם
הזה ולא ראה תענוגותיו אין בו כל כך חידוש
שעוסק בתורה, מה שאין כן מי שמכיר ויודע
בהנאות הגוף הגשמי, ובכל זאת הוא כובש
יצרו ותאותו וחי חיי צער כדי להתמסר

יְשֻׁכֵּר חֲמור גָּרם רַבֵּץ בֵּין הַמְשֻׁפְּתִים (מט
(ד).

עסק התורה דורש מהאדם את כל חושי
וכוחותיו, ועיקר הניסיון הוא למי שמכיר
בתענוגי העולם הזה ומניח כל חפציו לעסוק

מִילְתָּא דְפִלְיָאָה

קריאת הפרשה 'ויחי יעקב' בעת הסתלקות יעקב אבינו ויחי יעקב בארץ מצרים וגו' (מז, כח).

בכל דבר של קדושה נמשך רשימה מן הקדושה גם לאחר שנעשית מצותו. כפי
שמצינו במוצאי שבת קודש שנמשך ממנה רושם לכל השבוע ומיניה מתברכין
כל שיתא יומין (זוהר יתרו פח.). שזה עניינה של סעודת מלוה מלכה להמשיך את
קדושת השבת לששת ימי המעשה, וכך צריך להיות בכל מצוה שעושים, אחר כל
דבר שבקדושה, תורה או תפילה, יש לו לאדם להמשיך ממנה הקדושה שתישאר
אצלו רשימה קדושה מהמצוה שעשה, ואז תהיה מצותו בבחינת מצוה גוררת
מצוה שמן המצוה שעשה תימשך עליו קדושה לעשות עוד ועוד מצוות.

וכבר כתב על כך בספר העיקרים (מאמר ד פל"ה): כי הדבר שקיבל אי זה שפע
או כח עליון, אף על פי שנסתלק ממנו השפע או הכח ההוא, כבר נשאר במקבל
ההוא אי זה רושם מהמעלה שהיה בשפע ההוא שקבל ראשונה, ובעבור זה הוא
שאמרו רבותינו ז"ל (מגילה כח.) 'השמותי את מקדשיכם' (ויקרא כו לא), אף
כשהן שוממין הן בקדושתן, ואמרו תשמישי קדושה נגנזין וזה בעבור הרושם
שנשאר בהם מהדבר האלהי שהיו משכן לו או תשמיש אליו.

קדושת הצדיקים נמשכת לעולם

כדבר הזה קיים בצדיקים המרבים קדושה בעולם שעליהם אמרו (ברכות יח.)
'צדיקים במיתתם קרויים חיים' ויפה כוח הצדיקים להשפיע טובה וברכה לבני
ישראל גם לאחר פטירתם, וזהו שמצינו בפטירת הצדיקים לשון 'ויאסף אל עמיו',
כי נשמות הצדיקים הקדושים כל הסתלקותם מן העולם הזה הוא רק לעיני בשר,
אבל באמת הם נאספים אל בני ישראל ומשגיחים עליהם, ועל זה אמרו חז"ל
(תענית ה:) 'יעקב אבינו לא מת, כאילו הוא חי לעולם וכוחו מסייע תמיד לבני
ישראל.

ראיה ברורה לכך מפרשת חיי שרה וכן פרשת ויחי, אשר שתי פרשיות הללו
עוסקות בענין סילוקם של צדיקים, והתורה מאריכה לספר כל ענין מיתת שרה
אמנו וסדר קבורתה במערת המכפלה, וכן בענין מיתת יעקב אבינו יחדה לכך
פרשה שלמה בתורה, כל סדר הנהגתו קודם המיתה וכן סדר המיתה והקבורה,
ובכל זאת לא נקראו הפרשות האלו בלשון מיתה אלא חיים - 'חיי שרה' ו'ויחי
יעקב', כדי להשמיע שגם מיתתם של צדיקים אינה אלא בגדר חיים.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

מעלת השמחה

מרע', אזי יבלה ימיו ושנותיו ולא יעשה מצוה, כי מי יאמר זכיתי לבי. לכן העצה הנכונה לזה שיהיה 'עשה טוב' קודם, ובעשיית המצוה יקבל עליו תשובה באמת על מעשיו הקודמים, ושלא ישוב עוד לכסלה, ואם כן על ידי העשה טוב זוכה להיות בבחינת 'סור מרע' גם כן.

ויכוח יעקב אבינו ויוסף הצדיק - מהי הדרך שיתחיל האדם בעבודת בורא

ובזה מבאר מהות הויכוח שהיה בין יעקב אבינו ע"ה ליוסף הצדיק ע"ה, שיעקב ע"ה הניח ימינו על ראש אפרים, ויוסף אמר לו 'לא כן אבי כי זה הבכור שים ימינך על ראשו'. כי יוסף היה בדרגה גבוהה כמו שכתוב (לעיל מב ו) 'הוא המשביר לכל עם הארץ', ששיבר כל הארציות, לכן היה נקל בעיניו להיות בבחינת 'סור מרע' קודם, ולכן רצה שמנשה הרומז לסור מרע - שכן נקרא כך על שם 'כי נשני אלקים' (שם מא נא) לשון שכחה ועזיבת הרע, הוא יהיה הבכור. אך יעקב אבינו ע"ה ראה באספקלריא המאירה שלו שבדורות האחרונים יהיו אנשים כערכנו שמוכרח להיות אצלם 'עשה טוב' קודם, לכן הקדים את אפרים שרומז על 'עשה טוב' כמו שכתוב (שם פסוק נב) 'כי הפרני אלקים'.

והוא כדברינו, שאל לו לאדם לחשב חשבונות האם ראוי הוא לעבוד את ה', כי זו דרכו של היצר להכניס ייאוש בלבו אחר שחטא, רק קודם יכניס עצמו לעבודת ה' בשמחה של מצוה 'שלא עשני גוי', ומזה יבוא אחר כך לטהר עצמו ולשוב בתשובה שלימה.

מחשבות אלו וישמח שזוכה לעבוד את ה' וחשובה עבודתו לפניו בכל מצב שנמצא בו.

הכלל העולה מדברינו הוא, שחלילה לנו להתייחס להרהורים הטורדים במוחנו, האומרים לנו בכל עת שאיננו ראויים לגשת אל הקודש, כי זוהי דרכו של היצר הרע להניא אותנו מלעבוד את ה'. רק עלינו להתחזק ולדעת שכל יהודי בכל מצב בו הוא נמצא חשובה עבודתו לפני בורא עולם, וכשעושה רצונו בכך שממשיך להיות בשמחה, כבר יעזור לו ה' וע"י שיקיים מצוותיו יראה את אשר עליו לתקן, אך צריכים להיות חזקים ובשום אופן לא ליפול לעצבות וייאוש.

בדורנו סדר העבודה הוא 'עשה טוב' ואחר כך 'סור מרע'

הואיל והשמחה יסוד גדול כל כך בעבודתו יתברך, סדר העבודה בדורנו הוא לעסוק בעשה טוב אף שעדיין לא סר מרע, ואף שבתהלים נאמר (לד טו) 'סור מרע ועשה טוב', אם כן יבוא האדם ויאמר, צודקים טענות היצר, הרי עדיין לא סרתי מרע וכיצד אוכל לעשות טוב. על כך דרש הרה"ק בעל הצמח צדיק מו"ז צ"ע (ויחי ד"ה וירא), דהנה כתיב (ירמיה ד ג) 'נִירוּ לְכֶם נִיר וְאֶל תִּזְרְעוּ אֶל קִצִּים', ופירשו ז"ל דהאדם צריך להיות קודם בבחינת 'סור מרע' ואחר כך 'ועשה טוב', כי אם אינו בבחינת 'סור מרע' יש ח"ו ניקה להחיצונים מהמצות ומעשים טובים שעושה, כיון שנפשו עדיין לא מטהרה.

אמנם בדורות הללו ובפרט באנשים כערכנו, אם ירצה להמתין שלא להיות 'עשה טוב' עד שיהיה קודם בבחינת 'סור

וִירָא יוֹסֵף כִּי יָשִׁית אָבִיו יָד יְמִינוֹ עַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם וַיֵּרַע פְּעֵינָיו וַיִּתְמַךְ יָד אָבִיו לְהִסִּיר אֹתָהּ מֵעַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם עַל רֹאשׁ מְנַשֶּׁה. וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָבִיו לֹא כֵן אָבִי כִּי זֶה הַבְּכֹר שִׁים יְמִינְךָ עַל רֹאשׁוֹ. וַיִּמָּאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר יְדַעְתִּי בְנֵי יְדַעְתִּי גַם הוּא יִהְיֶה לְעַם וְגַם הוּא יִגְדֵל וְאוֹלָם אָחִיו הִקְטִין יִגְדֵל מִמֶּנּוּ וְזָרְעוֹ יִהְיֶה מְלֵא הַגּוֹיִם (מח יז-יט).

מדרכו של היצר הרע שכאשר מסית ומפתה את האדם, אינו צריך כל כך את מעשה העבירה גופא, וכמו שמובא משמו של החוזה מלובלין זי"ע, שעיקר חפצו של היצר הוא בעצבות שנופל האדם לאחר העבירה, שכך לוכד אותו היצר ברשתו לעולם, באמרו, 'הרי בכל מקרה הינך אבוד, עולם הבא הרי בכל אופן לא יהיה לך, לכל הפחות שלח ידך ואחוז בזנבות הנאות עולם הזה'. וכאשר האדם בעצבות ודכדוך מתייאש הוא מעצמו ומקבל דבריו וכך נלכד ברשתו.

הדרך להתמודד עם טענות היצר המנסה להפילו לייאוש

כשיודע האדם שזו מטרת היצר הרע להפילו בעצבות וייאוש, לא יתן למכהו לחי, רק יתחזק וישמח בשמחה של מצווה שזוכה להתקרב לבורא עולם בתפילה, בלימוד התורה הקדושה ובקיום המצוות, ולא יתפעל מדבריו כלל, ואף אם בא בשק טענותיו לומר לאדם שאינו ראוי לקרב אל הקודש, ישירש בלבו שלא יתכן שהיצר הרע הוא שיאמר לו כיצד לעבוד את ה', כי הרי כל מטרתו אינה לקרב את האדם רק להפילו ברשתו, ואם כן וודאי שמחשבות אלו על שפלותו אינם מגיעים מכח הקדושה, ואינם הדרך לעבוד את ה', ולכן ידחה

ברכת השבטים שלא ידאגו דאגת המחר

ד (כט), 'משם' היינו מאותו המקום והזמן שתהיו, ולא תהיה מחשבתכם על זמנים אחרים, וכן מציינו הרבה צוויים בתורה על דרך זו, 'ראה אנכי נותן לפניכם היום' (שם יא כו), 'וידעת היום והשבות' וגו' (שם ד לט), 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום' (שם ו ו), שיהיו כל מחשבותיכם ודבריכם אודות אותו היום בלבד, ועל ידי כן זוכים לעבוד את ה' באמונה ובבטחון.

(כב) 'ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר', שבקשת משה רבינו היתה על מדרגה גבוהה עוד יותר, שהיה מתחנן לפני ה' שיהיו כל מחשבותיו רק 'בעת ההוא', על אותו הרגע ממש, ולא ידאג אפילו דאגת הרגע הבא.

הבוטח בה' אינו דואג דאגת מחר

וכן אמר משה רבינו לבני ישראל 'ובקשתם משם את ה' אלקיך' וגו' (שם

וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא לְאָמֹר (מח כ).

הברכה הגדולה ביותר שיהיה האדם בוטח בכל ליבו בה' ולא ידאג את דאגת המחר, כמו שפירש הרה"ק מסאסוב ע"ה את הפסוק 'ויברכם ביום ההוא לאמר', יעקב אבינו בירך את בניו 'ביום ההוא' שבכל יום יחשבו ויעסקו בענייני אותו היום בלבד, ולא תעלה על ליבם מחשבת ודאגת העתיד, וזו הברכה הטובה ביותר. ועל פי זה יתבאר גם הכתוב (דברים ג

השפעת הצדיקים בגשמיות ורוחניות

משה רבינו השפיע יראה על בני ישראל

ומכוחו של משה רבינו ע"ה זכו כלל ישראל למידת היראה, וכמו שפירש הבעל שם טוב ע"ה את דברי הגמרא 'לגבי משה מילתא זוטרתא', שמכוחו של משה רבינו היתה היראה מילתא זוטרתא גם אצל בני דורו הדבקים בו. וזהו שנאמר בו (שמות לד ל) 'וייראו מגשת אליו', 'ויראו' שהגיעו ישראל לידי מדרגה זו של יראת ה', 'מגשת אליו' מקרבתם אל משה רבינו שכל מהותו יראת ה'.

כוחו של משה רבינו בכל תלמידי חכמים

וכן הוא בכל הדורות ניתן הכוח הזה לתלמידי חכמים צדיקים, ולפיכך מצוה ליראה מתלמידי חכמים ולבוא מכוח זה ליראת שמים, כמו שדרשו (פסחים כב:) 'את ה' אלקיך תירא' לרבות תלמידי חכמים, כי הם באים מכוחו של משה רבינו, כמו שכתוב (דברים יח טו) 'נביא מקרבך מאחריך יקים לך כמוני', הרי שבכל דור ישנם צדיקים שהם בבחינת משה רבינו, והם קרואים על שמו כמו שאמרו (שבת קא:): 'משה שפיר קאמרת', ועל ידי היראה מתלמידי חכמים הבאים מכוחו של משה זוכים הכל ליראת שמים.

מכוח הצדיקים זוכים כולם ליראת שמים

כי מכוח הצדיקים יכולים כל הדבקים בהם לזכות גם כן אל היראה, והצדיק הירא שמים נעשה כמין אוצר של יראת שמים והכל יראים ממנו, והקרובים אל הצדיקים יראי ה' נופלת עליהם יראה מכוח יראתם של הצדיקים, וכן כלל ישראל היראים מלפני ה' משפיעים יראת שמים בכל אומות העולם, כמו שכתוב (דברים כח י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'. וזהו שנקראו בני ישראל אוצרו של הקב"ה, והרי אין לו להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים (ברכות לג:), אלא בני ישראל שהם סגולתו ואוצרו של הקב"ה הם בבחינת אוצר של יראת שמים, ויראתם נופלת על כל העמים ומכוחם נשפע יראת שמים על העולם.

ועל פי זה יובן מה שאמר יוסף לאחיו (להלן נ' ט) 'אל תיראו כי התחת אלהים אני', ותרגם אונקלוס 'ארי דחלא דה' אנא', ופירוש הדברים שאין לכם להתיירא ממני כי אין בדעתי להרע לכם, והיראה שאתם מרגישים עתה היא מחמת שאני ירא שמים, ויראת שמים שלי משפיעה יראה גם עליכם.

התיראו השבטים מיוסף הצדיק שמא יעניש אותם על מכירתו, ואמר להם יוסף שלא ייראו מפניו כי 'התחת אלהים אני', ותרגם אונקלוס 'ארי דחלא דה' אנא', ופירש בדגל מחנה אפרים (ויחי ד"ה ויאמר אליהם) שיוסף הצדיק היה בבחינת אוצר מלא ביראת שמים, וכל הקרבים עליו היתה נופלת עליהם אימה ופחד מחמתו, ולכך אמר להם יוסף שלא ייראו שמא יעניש אותם כי אין בדעתו להעניש אותם, והיראה הנופלת עליהם היא מכוח יראת שמים שבו והיא המעוררת גם אותם ליראה מלפניו יתברך.

הנראה לבאר בזה, שהלא יראת שמים היא מידה יקרה שלא בניקל זוכים לה, וכמו שתמהו חז"ל (ברכות לג:) 'יראת שמים מילתא זוטרתא היא', ופשוטי בני אדם זוכים לכך בעיקר בשבת קודש, כמו שדרשו בתיקוני זוהר (תקון כ"ג סט.) 'בראשית' אותיות 'ירא שבת'.

משה רבינו מיוחד במדת היראה

אכן משה רבינו ע"ה זכה בתמידות למידת היראה בשלימות, כמו שאמרו שם בגמרא 'לגבי משה מילתא זוטרתא היא', כי הוא היה מיוחד במידת היראה, וכל לידתו היתה בזכות יראת שמים שהיתה לאימו במצרים, כמו שכתוב (שמות א כא) 'ויהי כי יראו המילדות את האלהים ויעש להם בתיים', והם בתי כהונה ולויה שיצאו ממנה, וכיון שנוול משה רבינו בזכות יראת שמים של אמו לכן היה מופלג ביראת שמים.

אחרי היראה באה האהבה

והנה יראת ה' קודמת לאהבתו, כדאיתא בזוהר (ויקהל רטז.) שאהבת ה' שורה באדם לאחר שקנה את מידת היראה, ולפיכך אחרי שזכה משה רבינו ליראת שמים זכה אחריו אהרן הכהן להיות מיוחד באהבת ה', וגם אמרו (אבות פ"א מ"ב) שהיה אוהב שלום ורודף שלום, והיה מרבה אהבה בעולם.

יראת שמים בכל הצדיקים

ולא משה רבינו לבדו, אלא כן הוא דרך הצדיקים שהם שלמים במדת היראה, כמו שנאמר אצל יצחק אבינו ע"ה (לעיל כו כח) 'ראו ראינו כי היה ה' עמך', לשון יראה. וכן אמר יוסף הצדיק ע"ה (שם מב יח) 'את האלהים אני ירא'. וכך אמר גם דוד המלך ע"ה (תהלים לד יב) 'לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם'.

ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אתו. ויאמרו אליהם יוסף אל תיראו כי התחת אלקים אני (נ טו, ט).

יש צדיקים שמשפיעים טובה גשמית ורוחנית לעולם במעשיהם הטובים, ויש שמשפיעים בכוח דיבורם או במחשבתם, ויש צדיקים שעצם קיומם בעולם הזה משפיע טובה ורחמים בעולם, וכמו שפירש בספר רביד הזהב (בהעלותך ד"ה בהעלותך) שבחינת התוכחה הגבוהה ביותר היא כשאינו מוכיח כלל לפושעים, אלא שהוא מתחזק בעבודת ה' ועל ידי כך מעורר הרהורי תשובה בלב החוטאים, כי מרוב הקדושה השורה עליו נופלים בושה ואימה על פשוטי בני ישראל, ובושה פירש את הכתוב אצל אהרן הכהן (מלאכי ב ו) 'בשלום ובמישור הלך איתי ורבים השיב מעווין', שאהרן הכהן היה מדבק עצמו בתורה ועבודה, ובכוח עבודתו היה משיב רבים מעווין, וכל מי שראה אותו היה מתעוררים בו מאליו הרהורי תשובה עד שחזר למוטב.

הצדיקים משפיעים על כל סביבם

וכן מצינו אצל משה רבינו ע"ה שהיה משרה רוח קדושה על כל סביביו, וכמו שכתוב (שמות לד ל) ויראו מגשת אליו, ומפורש שכשהיו נגשים לפניו היו מתעוררים ליראת שמים מרוב מעלת קדושתו, והיתה הקדושה השורה עליו משפיעה יראה על כל סביביו. וזהו שאמרו פלשתים ליצחק אבינו (בראשית כו כח) 'ראו ראינו כי היה אלקים עמך', 'ראו ראינו' לשון יראה, שנפלה עליהם היראה מחמת 'כי היה אלקים עמך', ומכוח השראת השכינה עם יצחק אבינו נפלה יראת שמים גם על הפלשתים הקרובים אליו.

השפעת יראת שמים סביבם

ובזה יתבאר דברי חז"ל (ברכות לג:): שיראת שמים לגבי משה רבינו נחשבת כמילתא זוטרתא, ודבר זה קשה להבינו כי מכל מקום לגבי שאר בני אדם הרי היא דבר גדול ביותר, אלא פירוש הדבר שמכוח משה רבינו נמשך יראת שמים על הקרובים אליו, והקרוב אל הצדיק זוכה ליראה עילאה מכוחו. וגם צדיקים נופל עליהם יראת שמים מכוח היראה השורה על צדיקים אחרים, וכמו שאמר יוסף הצדיק לאחיו (לעיל מב יח) 'את האלקים אני ירא', היינו שעכשיו בבואכם אלי התעוררה בי תוספת יראת שמים, וזה מכוח צדקתם של השבטים שהיו משפיעים יראת שמים על סביבותיהם.

אוצר של יראת שמים

ועוד מצינו שלאחר פטירת יעקב אבינו

בני יששכר
 שארית ישראל
 תפארת שלמה
 יסוד העבודה
 מגן אברהם
 דברי יחזקאל
 פרי צדיק
 צדקת הצדיק
 חסד לאברהם

באר מים חיים
 יושר דברי אמת
 מנחם ציון
 אוהב ישראל
 מאור ושמש
 זרע קודש
 בת עין
 אור לשמים

אוצר בעל שם טוב
 תולדות יעקב יוסף
 נועם אלימלך
 מנורת זהב החדש
 מאור עינים
 אור המאיר
 עבודת ישראל
 קדושת לוי
 חיים וחסד

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

☎ להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com